

güney

AYLIK SANAT DERGİSİ

OGUZ SAMİ SEZEN
AHMET HAŞİM
ŞAHİNKAYA DİL
KAINAT BARKAN PAJONK
MEHMET SALİHOĞLU
NİL METEOĞLU
OGUZ TÜMBAŞ
FİKRET OTYAM
METİN ELOĞLU
NACI GİRGİNSOY
NEDİM ÇAPMAN
TURGUT UYAR
YÜKSEL YAZICI
HASAN KAVRUK
OGUZ TANSEL
ERHAN TİGLİ
ÖMER NİDA
RAUF AYBEY
GASTON BATY —
NUR TÜRETKEN
AYHAN HÜNALP
TAHSİN ŞENTÜRK
M. ALİ DEMİREL
PIYALE GÖNÜLTAŞ
RUŞEN HAKKI
ETEM OLGUNİL

VE 16 Sayfa'da GÜLDESTE — Şiir eki

güney güney güney güney güney güney

Sayı: 26

KASIM 1969

250 Krş.

BİR SEÇİM GEZİSİ

Tam 46 yıl önce.. Atatürk, düşman "işgâl"inden yeni kurtulmuş ülkemizde ilk "seçim gezisi"ni yapıyor. Ne var ki, bu, bilinen gezilerden bambaşka bir nitelikte: Uyarıcı. Yanbaşındaki yabancı gazetecilerden Pierre Benoit, JOURNAL'a ilettiği haberinde, bu gezinin ilginçliğini şöyle özetler : "Mustafa Kemal'in seçimi gezisi, Fransa'da alışmadığımız türden; seçmen karşısına böbürlenerekten dikilip öyle uzun uzadıya söylevlere yeltenmek yok! Paşa, önceden duyuruyor konuşacağı yeri; ardından da, belirli yer ve saatla toplananlara ilkten şöyle deyi-veriyor: Soru sorun bana; tümünü yanıtlıyacağım. Atılğanlar fırlıyor ortaya, kendilerince önemli sorular yöneliyorlar Paşa'ya; onlardan yüreklenenler de kıyı-köşe çıkageliyor. Paşa, bu tür soruları açık-seçik bir dille karşılıyor. Az sonra da başlıyor genel olarak ışıltıcı konuşmasına..."

Bu arada şunu da belirtelim, Fransız gazetecisinin izlenimleriyle ilgili olarak "EFENDİ kimliğine henüz alışamamış Türkler için, Atatürk salt bir "kahraman"; düşmanları memleketten

kovabilmiş güçlü kişi.. Bir "efsane" bir "mit." Tâ 3 günlük yoldan koşup geliyorlar; ah, bir görebilsek.. diye! O ise, askerce giysisini çıkarmış, "sivil" olarak çıkıyor karşılarına. Önünde eğilenler, ellerine sarılanlar; öksüz bir kızcağız onun adına yazılmış şiirler okuyor kurbanlar kesiliyor.. Ve de kasaba eyrafinin yaltaklanmaları! İşte o kez zıvanadan çıkıyor Atatürk; kendisini Nuh peygamber'le, Iskender'le eş değerde niteliyen saçma-sapan övgülere şu yanıtı veriyor: Susunuz! Utkumuz benim değil, tüm ulusundur. Onlarsız n'eyliyebilirdim?.

Bu gezisinde, diyelim İzmir'te 4 saat konuşup 30'u aşkın soruyu yanıtlamış; Bursa'da 7 saat süreklile "kürsü"de kalıp, dopdolu salondakilere aydınlatıcı bilgiler vermiş, vatanın ana sorunları üstüne onları da düşünmeye çağırmış.

O yılları düşünün.. o dönemin, koşulların kaskatı düzenini, geleneklerini, yasalarını.. Atatürk'e vız geliyor bu gerici, tutucu engeller; hemen "kadın"larımızın itelenmişliğine eğiliyor. Onların, ulusal savaşımızdaki yapıcı, yardımcı, yaratıcı tutumlarını tanımlıyor, saptıyor. Eşitlik konusunu öneriyor, savunuyor. Çıtı çıkmıyor yobazların. Anıt sorununa değinirken de, "kadın" motifinden ayırdıymıyacağına inandırıyor yeni düzenin ilkelerini hâlâ yadrgıyanları.. İslâm dinine sığınıp da "itiraz" edenlere verdiği yanıt, apaçık; insanoğlu, kadın olsun, erkek olsun PUT değildir; eşdeğerdedir, doğaldır, bir varlığın yapısındaki emeği küçümsenemez!

Sorular.. sorular.. sorular...

Tümünü de anlaşılır bir dille, bir düşünür devrimciye yazarız güvenle yanıtlıyor Atatürk. Oysa bu bir SEÇİM GEZİSİ! Karşı güçlerin oyunbazlıklarıyla codelleşmek de gerek.. Gerek-sime duymuyor buna; anlatıyor, öğretiyor, ıstıyor, tersliyor.. Eskişehir'deyken alıyor anasının ölüm haberini. Yine de aksatmıyor gezisini; ödevini biliyor da ondan: Tuttuğunu koparmak, her durumda, dediği dedik olabilmek! Ancak İzmir'e vardığında uğruyor anasının mezarına, içsel görevini yerine getiriyor. Ve - en önemlisi - oradayken bile, çevresini sarmışlara dönüp şunu diyebiliyor:

— Söylev beklemeyin benden.. Soracağınız birşey varsa, buyrun, yanıtlıyayım. Yalnız, memleket sorunları üstüne olsun... E, ATATÜRK bu, "O" olmak kolay mı ya?

GÜNEY

Yayın organları hakkında bilgi sağlanır. Eskiz ve program hazırlanır. Objektif tavsiyelerde bulunulur. Tespit edilen programlar titizlikle yürütülür.

Cağaloğlu, Türkocağı Cad. no 1, kat 3
Telefon: 276600 - 276601, İstanbul

ANIT

Sen bir som insandın
İnsanı insan eden
Sen bir soy insandın
İnsanlığa isyan eden

Sen şimdi süzde bir ölü
İnsanlığın ta kalbinde gömülü.

Oğuz Sami SEZEN

Gazi'yi Gördüm

Ahmet HAŞİM

Yeni hayata dair ilk defa fikir teatisi için Dolmabahçe sarayına davet edilenler içinde Gazi'yi resülâyin görmeğe gidenlerden biri de bendim.

Heyecanım çoktu.

Fotoğraf adesesine zerre kadar itimadım yoktur. Binacaleyh, fotoğraf aletinin keşfiyle PORTRAIT ressamının vazifesine nihayet bulmuş nazarile bakanlara hak vermek ben- ce müsküldür. Şekil ve madde, zıyanın inkıslarına göre anbean tahavvül eder. Bu itibarla hiç bir çehrenin, evsafı muayyen, bir tek tecellisi yoktur. Firca san'atkârı, teresüm edeceğü çehre üzerinde, uzun müddet hayatın eezir ve meddini tarassut etmek ve onu bir çok tahavvüllerinde zaptetmek suretiyle, nihayet hakkı hüviyetin gizli hatlarını sezmeğe ve görmeğe muvaffak olur. Fotoğraf, bu dimağî tahlil ve terkîp kudretine malik değildir. Onun için, hassas cam üzerinde teresüm eden şekle bir vesika kıymetli izafe edilmez.

Atatürk'ün ölüm gününden buyana, toprağa verilişini ve baci yâdânîlerini içine alan özel bir koleksiyondan gazeteler.

Gördüğüm fotoğraflara nazaran biraz şıman, biraz yorgun, biraz hututu kalınlaşmış bir vücutla karşılaşacağımı zannederken, kapıdan bir zıya dalgası halinde giren mütেকâsif bir kuvvet ve hayat tecellisi ile birden gözlerim kamaştı: Hadekaları en garip ve esrarengiz madenlerden masnu bir çift gözün, mavi, sarı, yeşil ışıklarla aydınlandığı asabi bir çehre... yüzde, alında, ellerde bir sıhhat ve bahar rengi... muntazam tarannus ,noksansız, sarı saçlar... bütün zenberekleri çeliktan, ince, yumuşak, toplu, gerilmiş, terütaze, bir uryiyet.

Altı yüz senelik bir devri bir anda ihti-

yarlatan adamın çehresi, eski ilâhlarınki gibi, iğrenç yaşın hiç bir izini taşıyor. Ulviden coşkun bir nehir halinde, köhne tarihin bütün ankazını süpüren ve yeni bir alemin tekevvinüne yol açan fikirler kaynağı baş bir yanardağ zirvesi gibi, tasdığı atışe lâkayat, mavi sema altında, samit ve mütebessim duruyor.

Kendi yarattığı şimşekli bulutlardan fırtınalardan ve etrafına döktüğü feyizli seylâbelerden yegâne müteessir olmıyan, meğir onun genç başı imiş!

O günün benim için en büyük nimeti, o efsânevi başı yakından görmem olmuştur.

MUSTAFA KEMAL DESTANI'NDAN

KARANLIKTAN AYDINLIGA

Bir ağustos şafağında Mustafa Kemal'ce
Kocatepe'lerden ünlüyecek ulusum
Savaşacağız usumuzla bilincimizle bu kez

Yurdum karanlıktı, kapkaranlık
İnsanların açtı, çıplaktı, silâhsızdı
Bir yiğit bekliyorduk
Uzatsın tanrısal ellerini
O yiğit çıkageldi 19 mayıs 1919'lardan
Dağca, toprakça, insanca uyandı
Kara, kapkaranlık uykulardan!

Söküp attık tüm ayrıık otlarım
Ve yaktık ateşinde özgürlük savaşımızın
Ezdik başını yılanların kurtların
Sonra Ulusal Özgürlük Savaşı'na başladık
Mustafa Kemal başımızdaydı, yüreğimizdeydi
Tüm düşmanlarımızı yendik
Mustafa Kemal'ce.

ŞAHINKAYA DİL

Ve kolay değildi başarmak bunca işi
Donattık yurdu baştanbaşa
Önderdi, yapıcıydı Mustafa Kemal
Işıklıandı, donandı insanların
Köylüsünden kentlisine dek
Kurduk fabrikalar okullar bankalar
Gücümüzün tütüğü her yerde
Bir ebemkuşağı gibi aydınlık!

Yine başımızda, yüreğimizde Mustafa Kemal
19 mayıs 1919'lardan bakıyor yarınlara
Artık yarınlar ak ve aydınlık
Anıtkabir'e bakıp bakıp da ağlamayacağız
Tanrıbuyruğu gibi duruyor önümüzde devrimler.

Esecek Mustafa Kemal rüzgârı
Bütün zamanlar boyunca
Bayrak bayrak, memleket memleket
Ya ölüm, ya egemenlik
İstiklâl Marşı gibi söylenecek!..

Başbaşa

TURGUT UYAR ile...

1927'de Ankara'da doğdu. Bursa Askerî Lisesi'ni bitirdikten sonra Askerî Memurlar Okulu'ndan mezun olarak 1948'de Poshof'a atandı. Subaylığı 1958 yılına kadar Terme ve Ankara'da sürdü. Askerlikten ayrılınca, 1968'e değin yine Ankara'da Sellüloz Sanayii'nde memur olarak çalıştı. Şimdi İstanbul'da, salt sanatsal bir çalışma düzeninde. Evli. İlk dönemdeki şiirlerinde, özellikle, çevresinin ve yaşamının izlenimlerini yansıtan UYAR şimdileri, kişinin içsel yapı ve sorunlarına, dış yöreye ilintili karmaşık bunalmalarına eğilmekte; biraz kekremesi, ama anlatım gücü çok zengin şiirini gündünden geliştirmektedir. Sürekli olarak, düzyazılarını Türk Dil'inde, şiir ve denemelerini ise Yeni Dergi'de yayımlıyor. Kitapları: Arz-ı Hâl, Türkiyem, Dünyanın En Güzel Arabistanı, Tütünler Islak, Her Pazartesi.

★

— Adınız İKİNCİ YENİ'ciler arasında sık sık anılmakta, Bunu benimsemediniz ama, yadsımadınız da?

— İKİNCİ YENİ adı verilen hareket, Türk Şiiri için kaçınılmaz bir yenilenme, insan'a bir başka türlü dönüş veya bakış olarak düşünülmelidir. Küçümsenip, görmezlikten gelinemez. Zaten, etkisinin yaygınlığı ve sürekliliği de bu hareketin bir gereksinmeden doğduğunu gösterir. Benim durumuma gelince; ortada kabul edeceğim veya yadsıyacağım bir konu yok. Ben bir şiir yazıyordum, bazıları bunu "İkinci Yeni" hareketi içinde görüyorlardı. Kabul veya red edecek bir şey yoktu ki..

— Şiiriniz son yıllarda alabildiğine so-yuta kayıyor. Bu, kişisel yaşamınızın bir sonucu mu, yoksa Batı'sal bir düzeye erme gereksinmesinin sonucu mu?

— Çok yanlış bir tesbit yaptığınızı sanıyorum. Şiirim, son yıllarda, tam tersine, daha da somut birtakım öğeler taşıyor, 1960 dönemine göre.. Yine de genel olarak şunları diyebilirim: Şiirimde bir değişme varsa, bu sadece kendi şiir yaşantımın gelip vardığı yerdir; varmak zorunda kaldığım yerdir. Batusallıkla falan ilişkisi yok.

— Yargınızı hem yadsıdınız, hem de tam tersi bir tutumda olduğunuzu belirtmek gereğini duydunuz. Şu çapraşık sorununun, yani "soyutlama", "somutleme" kavramlarının - şiirsel açıdan - açık seçik bir tanımını yapabilir misiniz?

— Yadsımak diye birşey yok, bir yanlış anlamayı düzelttim sadece.. Bunu düzeltirken de, "soyutlama"nın Türk şiirinde farklı görüşlerle kavrandığını hesaba kattım. Bilindiği gibi, bugünkü şiirimizde "soyut" un (soyutlamanın değil) karşılığı "somut" (somutlama değil) değildir. Günümüzdeki "soyut şiir" in karşılığı ise, -bana göre çok yanlış bir tanımlama- "gerçekçi şiir" dir; öyle kullanılmaktadır. Bu yanlış karşılaştırma, şiirsel kavramların tartışılmasından değil, bir şiir politikasına öncelik tanımmasından doğmuştur. Yoksa şiir, tepeden tr-

nağa bir soyutlama işlemidir; çünkü soyutlama, bir tümevarım, en azından bir genelleme, bir durumun, bir olayın, bir geleneğin en belirgin özelliğini, o ülke insanının anlayabileceği bir kesinlikle belirleme demektir. Tek tek her insanda varolmaz, en beşerî yanlarıyla ortaklaşa kılmaştır. Zekânın, usun en yetkin çalışmasıdır soyutlama. "Gerçekçilik"le "soyutlama"yı ayrı tutmak bu yüzden yanlıştır. Çünkü, herhangi bir durum, soyutlama yoluyla

Desen : Kâinat Barkan Pajonk

BU SEVİ *

Toprağa atılan bir tohum gibi
Yeşerdikçe yeşerdi bu sevi
En gergin, en umutsuz günlerde bile
Yaprak yaprak doldurdu içimizi

Odur kurtaran bizi bizden
Yeni yeni iklimlere, göklere salan
Sulayan en solgun güllerimizi!

Mehmet SALİHOĞLU

* Ozanın çıkacak olan "Esintiler Kavşağı" adlı 4. şiir kitabından.

(belki de sadece o yolla) gerçeklik kazanabilir. Böylece, bazılarının anladığı "somutluk" a ulaşmış olur. Somutlama işlemi, ancak, soyut birtakım kavramları açıklamak, örneklendirmek amacıyla başvurulan ilkel bir yöntemdir. Soyutlamayı kıvrıramyan, varlığı gerçekliğinden sıyrır, bu kere soyut'un türkçedeki başka bir anlamıyla "mücerret", lâtin alfabesiyle abes'te, havada kalır. Daha iyi anlaşıl-mak için, bütün bu terimlere bir ortakla-salık vermek gerekiyor.

— Beylik bir soru ya, hadi araya sıkıştırıverelim: Şiir olmasa, yaşamımızdan ne eksilirdi?

— Yazanları ve sevenleri için şiir varken neler varsa... Ama, toplumsal açıdan, bugün şiir var da ne oluyor yani?

— Gündüz şiirimizin toplumsal açıdan hiçbir eylem gücü taşımadığı inancında olduğunuzu göre; oldukça eski ve belli dönemlerde öylesine bir görevi olduğu ve bunu başarabildiği kanısında da değil misiniz? Hani sık sık, Tevfik Fikret, Nâmik Kemâl, Nâzım Hikmet, vb. anılır da...

— Şiirin tek başına bir eylemi başlatacağına inanmıyorum. Birtakım toplumsal koşullar oluşur, eylem başlar; şiir, belki de bu eylemi geliştirip ona katkıda bulunabilir. Haberleşme olanaklarının bunca geliştiği, propagandanın bunca etkili olduğu bir dünyada, şiiri, kendi hareket alanı içinde düşünmek gerçeğe daha uygun olsa gerek. Adlarını saydığımız kişileri birleştiren tek özellik, toplumsal bir "birikim" e katkıda bulunmalarıdır bence.. Şiirde eylem sorununu da böyle anlamak gerekiyor.

— Askerlik'ten ayrılmanızda şiirin, daha doğrusu, sanatsal tutkularınızın herhangi bir etkisi oldu mu?

— Askerlikle kişisel yapımdan ötürü bağdaşamadım. Yoksa, askerliğin sanata aykırı bir yanı yoktur. Tersine bile düşünülebilir; askerlik, sanata çok uygun bir ortamdır Türkiye'ye göre.

— Her yiten değerın ardından söylenen bir söz vardır: Yeri doldurulamaz! Bizce, ATAÇ için kuşkusuz söylenebilir bu "beylik" yakınma.. anısdığımız, A-taç sizin için "düşes" ini atmıştı tâ TÜRKİYEM'de; yanılmadığını da şunca başarılı çabamız saptadı. Peki, gerçekten önsüzü, yetenekli ozanları yüreklendirici, ışık tutucu bir eleştirmen miydi Ataç? Kısacası, şimdiye değin hep "eleştirmen" ler tanımladı da bu ustayı; bir de "ozan" yönünden yargılandı dedik...

— Ben Ataç için yazmıştım, gözünüzden kaçmış olabilir. Ataç, bir toplumsal sınıfın hem şair seçiciliğini, hem şiir sözcülüğünü yapan kişiydi. Bunda da yüzde yüz başarıydı. Bu, Ataç'ın durup kalacağını gösteren bir saptama değildir. O, son derece ileri dönük, doğru bildiğini sonuna kadar savunan, değişmekten yılmayan, yürekli bir eleştirmendi. Onun, gözünü budaktan sakınmaz öznelliği, bugünkü suya sabuna dokunmayan nesnellikten; yargıyla sonuç almıyan nesnellikten çok daha saygıya değer.

— Yeni tasarılarımız?

— Türkiye'de kimse tasarıyla çalışmıyor; okurlar da tasarılarla pek inanmıyorlar galiba!

EŞLERİNİN GÖZÜYLE SANATÇILARIMIZ

TOMRIS UYAR'ın Gözüyle Turgut Uyar

Kedici bir köşede uyuyor sözde, tüyleri diken diken.. Çapraz bir günbatımı vuruyor irice pencerelerden. Sonra onun kucağında kedi, kızla çalan boz saçlarında akşam ışığı. Yoo, öyle pek oturulmuş yok; heyheyli; bir koşu mutfaka gidip votka - limon - soda getiriyor. Rakı severmiş, ama içmiyor; TURGUT II. ye emzirdiği süt karmaşmasını diye. Bakmıyorum; niye çiçek yok? Oysa sıkça çınlayan kapıcılı var, kedi var, sofraya kurulu, bir kof ufultu dışarda, çocukcağın "insan" özentili gülücükleri,, ahlaklı.. Pantolonlu, Saçlarını ensesinden boğmuş. Bir yudum votka.. ve:

NİL METEOĞLU

— Nerde, nasıl tanıştınız eşinizle?
— Turgut'u sanatçı olarak liseden buyana tanırım; ilk merhabamız İstanbul'da 1966 yazında, bir dost toplantısında..
— Eşinizin sizce en önemli özelliği?
— Apaçık, dümdüz bir insan oluşu.
— Şiiri üstüne düşünceleriniz?
— Şiiri de kendisiyle aynı özellikleri taşıyor.
— Pekî, ilk yaklaşığınızın nedenleri? şiirin payı var mı onda?
— Bunları size anlatırsam, bana ne kalır?
— Evliliğiniz, "öykü"lerinizin gidişatını olumlu ya da olumsuz etkiledi mi?
— Elbette olumlu bir etkisi olmuştur. Kendi sanat deneyiyle, birlikte yaşamının

verdiği güven dolayısıyla..
— Beğenmediğiniz huyları, davranışları?
— Soyunup kuma kadar gider, denize girmez..
— E, beğendiğiniz?
— Yüreklidir, inatçıdır.
— Sizce evliliğin bir sanatçıya en aykırı yönleri?
— Önce şunu düzeltmek isterim: Sanatçı, başkalarından farklı, ayrıcalıklı bir kişi değildir. Birlikte yaşamak, insana aykırı bir olguya, öyle düşünülüyorsa, - daha doğrusu - o kanıda olanlar için geçerlidir ancak; sanatçı için de, sanatla ilgisi olmayan herhangi biri için de.. Oysa, ben öyle düşünmüyorum. İnsan, kendi kişiliği-

ni, kendi sorumluluğunu her durumda tek başına, başkasına yıkmadan taşımayı bilmelidir. Yanyanalık, kadın için de, erkek için de, sorumluluklardan sıyrılmamanın özrü olmamalıdır. Mutlu bir "birlikte olma" durumu, bu sorumluluğu pekiştirdiği, diri tuttuğu için bileyici niteliktedir sanırım.

— Siz de bir sanatçı olduğunuzdan, eşinizle bu konularda tartışmalarınız?

— Sanata değgin tartışmalarda, eninde sonunda, ortaklaşa bir yere varıyoruz zaten. Çatışma sözkonusu değil, tartışmaz ki mi kez.

— Birkaç anı; iyi - kötü?

— Bu tür açıklamaları sevmem. Kimseyi ilgilendirmez ki bu özel şeyler.

— Pekî, sizin izlenimlerinizce, eşinizin en çok sevdiği, sevmedikleri?

— Çok saygı duyulan, sevilen, yürekte bağlanan kavramlar, böyle söyleşilerde sayılıp dökülünce, "reklam" düzeyine düşer. Hele sevdiğim adına yapamaz insan bu sıralamayı. Kutsal inançlar dışında, şimdi aklıma geliverenler: Lorca, arkadaşı Mithat, Cahit Külebi'nin şiiri, bütün pehlivanlar, çocuklar, eşkiya, kedi, çift cepli gömlek, ucu sivri kurşunkalem, votka, siğara, patlıcan kızartması...

MELTEM 'den güney' e...

Oğuz TÜMBAŞ

Ülkemizde sanat dergisi çıkarmanın, gereği şekilde yaymanın güçlüğüne bilmem değerlendirebilir misiniz? Önce maddi olanaksızlıklar yakanızdan eksilmez hiç. Gereğince bir abone çoğunluğunu sağlayamazsınız; dağıtım her yana ulaştırılmayacak kadar kısırdır. İlan-reklam almada çekilen zorluk ve daha nice engeller, güçlükler... Ama bir görevi yerine getirme amacı, içtenliği vardır içinizde. Çalışır, çabalar, uğraşırsınız; sonunda desteksiz kalırsınız bir köşede.

Biz Meltem'i çıkarmaya başlarken topu topuna bin lira paramız bile yoktu. Ama beş genç arkadaş başbaşa vermiş, umutlarımızı, güçlerimizi çıralamıştık bir kez. Gençtik, inançlıydık, yürekliydik ve bilinçliydik. Başladık en iyi dileklerle. Ufak-tefek reklamlarla, abonelerle, bir miktar satışla yayın parasını kurtarıyorduk ancak. Oysa gereği gibi dağıtım yapamayışımız, derginin okur sayısını sınırlıyordu. Ama sağolsun ülkücü dostlarımız aracılığı ile gene de ülkemiz çok yerlerine gidebilmeye başlamıştı. Uzak yurt köşelerimizden içtenlik dolu, sevgi dolu mektuplar aldıkça gücümüz çoğalıyordu. Zaten kâri düşünmüyorduk biz, Okunsun, görevini yap-

sın, gençleri bir çevrede toplansın. O da bize yetiyordu. Hatta çoğu dostlarımıza, arkadaşlarımıza, onların tanıdıklarına bedava dergi bile gönderiyorduk. Kendince bir grubu olmuştu Meltem'in. Daha düzenli, daha yürekli, daha görevci bir dergi istiyordu bizden dostlarımız. "Daha" diyorlardı. Ve biz "daha" deyip güçlerimizi, çabalarımızı harcıyorduk. Hele yeni biçimlerle son üç sayı gerçekten bu "daha" larımıza en güzel örnekleri veriyordu.

Ama dedim ya, ekonomik koşulların etkinliği, maddi olanaklarımızın sınırlı oluşu, gerekli dağıtımın sağlanamayışı (çünkü dağıtım da başbaşa bir dert) Meltem'i kapanmaya zorlayan ilk nedenler. Elbet kişisel bazı ayrışmalarımız olmuştur. Fakat bunlar daha çok yan nedenler; derginin kapanmasını engelleyen nedenler değil.

Zaman zaman dostlarımız hâlâ Meltem'in kapanışından duydukları üzüntüyü belirtirler. Elbet biz de bu üzüntüyü her zaman duyanlardamız. Ülkemizde nice sanat dergileri çıkmış, bir süre yayınlanmış, sonra türlü nedenlerle kapanmışlardır. Ama kavga durur mu? Hayır, Biri kapa-

nır, bir diğeri yayınlanır; bir başkası yürekli atılımlarla katılır sanat ortamımıza. Bunun örneklerini de gördükçe kıvancımız artıyor.

Artık salt yazmak, yayınlamak değil; bir görevi yerine getirmek, eylem katına ulaşmak gerek. Sanatçılar bu düzeyde olacaklar, dergiler bu ortamda yürekli bir sanat kavgasına açacaklar sayfalarını. Böylesine bir uğraş gerek artık.

Meltem'in çıktığı sıralarda Yeni Gerçek, İlgaz, Güney gibi dost dergiler yakınlıklarını, dostluklarını esirgemediler bizden. En çok da Güney. Kardeş dergimiz gibiydi hani. Meltem'e çatanlara çattı, sevincimize katıldı, övgülerini de saklamadı.

Ve ben Meltem kapanışını ilk kez yazıyorum. İlk defa Güney'e. Bundan böyle de zaman zaman yazacağım, Güney'e Ankara'dan sesleneceğim bir güneyli olarak. Bu kez içimi döktüm size, Meltem'in kapanış nedenini soranlara, merak edenlere de (gerçi geç oldu ya, olsun) toplu bir yanıt hem de.

Güney sıcaklığıyla dost bir "MERHABA" size.

Ben bir garip kişiyim, bakmayın bana.. İki cebimde ellerim; aşk, âvarelik, ahınteri üstüne türkü söyler, mâni dizerim, Güneşin tâ yerin dibine battığı yerden çıkışını da gözlerim. Duvarlara kayıklar, bulutlar çizerim. Yakarım "birinci"yi, düşerim yollara; Karabaş benim, Şişli senin, Tophane benim, Maçka senin, Galata benim, Moda senin; tozu dumana katar arşınlarım ortah... Köprü'de karar bulurum, Gözüm bulutlarda; bulutlarla fiskos ederim.. Evi mi barkımı düşünür de: "hey, elâlem!" derim, "âşgım ben âşık!"

El ne derse desin vız gelir bana
Aştan anlamıyan kaz gelir bana

Yüksek kaldırım türkü doludur. Bet sesli biri, kenardan köşeden; "Ada sahillerinde seni bekliyorum" diye avaz avaz bağırır! Bekliyedir, dostum, derim; dalarım pulcuların vitrinine. Bakarsınız bir gemi pupayelken basmış gidiyor; yolun açkola dümencibaşı, selâm ilet eşe-dosta.. Bu sözün düpedüz yalan olduğunu bile bile söylerim; deniz ötelinde eşim-dostum yok ki.. Pulun birisinde bir kale, öbüründe uçaklar, toplar, tüfekler.. Bakarsınız Gazi Mustafa Kemâl başköşeye kurulmuş; Gazi traktörde; Gazi alfabe öğretiyor; Gazi kar üstünde, cephe; Gazi kalpaklı; Gazi eli göğsünde; Gökçen, Gazi'nin elini öpüyor; Gazi, İran Şahı ile; Gazi

bizimle, biz Atatürk'le beraber.. Hani birisi bir ağıt düzmüş ona:

Ankara'nın taşına bakma
Gözlerimin yaşına bak
Kaldır da başını
Bir sabah vakti
Etnoğrafya müzesinden
Memleketin haline bak

Atam, derim; bak da, nereye bakarsan bak. Bilirim senin baktığın yerde gül biter. Gözlerimi O'na diker, dalarım. Gözlerim buğulanır, Ata'm yok olur gider. Yüreğimde birşeyler olur, içim ışıır; bilirim Ata'm gelip o ölümsüz yerine, yüreğime yeniden yerleşmiştir!

— 1949 —

(Orhan Veli)

NECİP FAZIL KISAKÜREK

"Yazık Oldu Süleyman Efendiye" mısraının veya satırının meşhuru, şair Orhan Veli; şarap, rakı, vs. tarafından öldürülmüştür. Kendisinin küçük bir nasır yüzünden öldürdüğü "Süleyman efendi"nin akibetine eş ve o nisbette hazin ve basit bir ölüm bu.. Onun büyük şairliği de işte bu çapta hazin ve basitti. Fakat basitliklerin görünmemesi için, mısralarında veya satırlarında bütün beşerî nizam ölçüleri hiçe indirilmişti. Hiç! Ne müthiş kelime! Hiçbir "hiç" bu kadar semirilmemiştir. Solculuk ve maddecilikten başka dünyanın ve insanlığın hiçbir "aksiyon"unu, üzerinde kurulabilecek sağlam bir dal haysiyetinde görmeyen bu şair, esasta ruhî ve içtimâî çileden yüzde yüz mahrumdu. Solculuğu da nihayet bir salıncak safası.. O kadar muazzam bir basite vurduğu ki; sonunda, o basit tarafından vuruldu.."

ANKARA'DAKİ GAZETE DAĞITICILARINDAN İSLÂM

"Orhan Veli'yi çok eskiden tanıırım. Yaprak'ı ekseriye bana kendisi getirirdi. Ayaküstü birkaç lâf eder, giderdi. İyi hatırlıyorum, geçen yıl. (1949) şubatta, sakallı olarak iadeleri

Ne Demişler Neler Dememişler...

almıya gelmişti. O sırada etrafında onu takip eden 2 kişiyi telmih ederek: İslâm efendi, dünyada insanı rahatsız etmeden yaşayan tahtakuruları pek azdır.. Nereye gitsem, karşımda bu kargalar! Neden ve niçin peşimdeler? bilmiyorum. Ama, insanın canını sıkıyorlar, demişti. Bunlar da malûm kişilerdi. Bana sık sık gelir, alâkadar olduğu dergilerden ve gazetelerden ne kadar sattığını öğrenirdi.."

REF'İ CEVAD ULUNAY

"...Ben "yeni şiir"i sevmiyorum. Çünkü evvelâ anlamıyorum; sonra, şiir denilen san'at âleminin bu kadar dar bir çerçeveye sığabileceğini hiç aklım almıyor. Şiirden önüne sürülen bu kelime kırıntıları, söz denilen büyük mucizenin ebediyetine karşı bir suikast gibi geliyor. Okuduğum kelimelerde bir lâyemutluk bulamıyorum. Yeni şiir denilen bu garibeler, serbest nazım değildir. Ne fikir, ne söz bakımından bir hâtirada takılıp kalabilmesi için hiçbir edebî kayda tabii değildir. O halde, nedir? Ayıp değil ya, anlayamadım.."

OKTAY RIFAT

"Orhan"ı ilkokulun 5. sınıfında tanıdım. Asıl, 9. sınıfta cancağız arkadaş olduk. 21 - 22 yıllık bir hikâye.. İkimiz de şiir delisiydik. Orhan, zil çalar çalmaz yanıma gelir; "Teneffüsü gâvur etmiyelim, Oktay" derdi. Şiir sözü edelim, şi-

ir konuşalım demekti bu. Bir yıl sonra, İstanbul'dan Melih geldi. O da bizim gibi şiire tutkundu. Üç kafadar, çocukluktan delikanlılığa elele geçtik. Dünya nimetlerini bir arada tattık. Şiir bizim için yaşamaktan ayrı birşey değildi. Hayalimizi, duygularımızı, düşüncelerimizi ortaklaşa kullandık. Bu macerada elele yürümek, bizi birbirimize büsbütün bağladı. Onun için, Orhan'ın acıklı akibeti biraz da bizim akibetimiz sayılır. Aynı günlerde, aynı kader demek böyle başlar, böyle bitermiş! Kendimi bu birkaç gündür sakat gibi hissediyorum. Orhan'la vücudumuzdan bir parça eksildim. Orhan çok büyük şairdi. Onu hiçbir şairle ölçmem. Ölüsünün gördüğü itibar, adının yarın göreceği itibar yanında hiç kahr. Orhan Fransız şairlerinin birkaç nesillik şiir macerasını kısacık ömründe yaşadı. Türk şiiri onun kalemî sayesinde Avrupa şiiri ile atbaşı geldi. Ölüm yakasına yapışmasaydı, mutlaka, 20. yüzyılın ileri şiirini de fethedecekti.."

Hayat Lokantası sahibi KÜRT MEHMET

"Allah rahmet eylesin.. Bazı günler hiç buradan çıkmazdı. Şair-mair derlerdi. Kaç kereler şiirlerini de dinledim ama, ne yalan söylüyeyim, birşeyler anlayamadım. Orhan Veli; sevilen, hoşsohbetliğiyle aranan, bazı da esrarengiz bir gariplik

inde yalnız yalnız dolaşan bir müşterimdi.."

NURULLAH ATAÇ

"Yaşadığımız yılları, Türk şiirinin en ilginç çağlarından biri saymaktayım: Yenileşme Çağı, Kurucu Çağ, Kurtarıcı Çağ.. Günümüzün başlıca 3 şairini almız: Yahya Kemâl, Nâzım Hikmet, Orhan Veli. Bu 3 kişinin, günümüzün başlıca şairleri olduklarını söylerken, yarına kalacak şiirleri onların yazdıklarını söylemiş olmuyorum. Yarına hangi eserlerin kalabileceğini kimse kestiremez. Ama, onların üçü de birer çığır açmışlardır. Bugünün şiirinde durmadan; eserlerini, yollarını, fikirlerini hiç beğenmeseniz dahi, onların ne yaptıklarını düşünmeden geçemezsiniz. Dikkat ediniz; üçü de birer çığır açmışlardır. (...) Yahya Kemâl ile Nâzım Hikmet şiirin dışı ile uğraştılar, içini temizlediler. Onların şiirlerini kendilerinden öncekiler de, açtıkları çığırın kabul etmeyenler de pek iyi anhyabiliyorlardı. (...) Orhan Veli çok daha ileri bir adım attı. Şiirin kendine öz bir dili, bir vezni olmadığı gibi, kendine öz konuları da olmayacağını gösterdi; ahenğin, musikinin de şiirden kaldırılabileceğini anlattı.

Nâzım Hikmet kelimelerle oynar, kelimelerle bir çeşit musiki yaratmaya çalışır: "Dağ gibi dalgalarla dalga gibi dağ.."

Sonu 14. sayfada

Uzay Çağında Bir Savaş Eri

Desen : Metin Elazlu

Naci GİRGİNSOY

"Orda görmediniz mi yeryüzünün gölgesini,
Açların
Çıplakların
Savaşların karanlığını ta çirkin,
Duyurun ülkelerle yığıtlar
Artık bencilliğimiz, bizzilliğimiz yok,
Bir genel konuttur evren,
Ekmele, özgürlükle, erdemle eşit
çocuklarımız"

Fazıl Hüsni DAĞLARCA

Bir garip şair : Suavi Kocer

Avni'ye gidiyorduk, Erenköy'e. Günlük güneşlik bir güz öğlesiydi. Nami, otobüste küskün oturuyordu. Balıkesir'e vermişler, gitmem diyordu. Pikabını, onca plâğıni, kitabını nereye sığdırsındı, hangi kira evine? Hayatımı bir düzene koymalıyım, dedi Hereke'yi geçerken. Solda güz güneşi Marmara'yı daha bir güzelleştiriyordu. Sağda bir hayrat çeşme üstünde, sette balık lokantası vardı. 15 yıl öncesine dönsen, sözlümle, nişanlımla, bir akşam üstü buraya gelsem, bir bardak bira içsem, diye geçiriyordum.

Kadıköy'de asmalı lokantada Avni, limonlu votka içiyordu. 40'ını aşkın üç yorğun adam, öyle bir delikanlılık sanısı içinde, Moda'ya giderken Alev'i gördük. Annesini kaybetmiş. Yarımca'da tiyatro kurmuşlar, çevre halkını uyuracaklar. Ayva sarısı solgunluk yüzüne gelmiş oturmuştu. Moda iskelesi kulüptü şimdi. Plâjda bir genç kız, iki erkek, yazdan kalma günü ve çilli, güneşli anıları bölüşüyordu. Yukarıdaki gazinolarda plâklar dönüyor, sesler birbirine karışıyordu. Altımızdaki deniz, dalgacılarıyla plâklar sesler üzerine bir gelip bir dönüyordu. Üşüdük. Güneş devriliyordu Ahırkapı feneri çizelgesinde ve ötelelerde, deniz çizgisinde bir nar kırmızı-sı açıyordu. Kalktık.

Moda burnunu dolandık. Bu koca apartmanda kimler oturur, bu sıra sıra apartmanlar neyle yapılır, nasıl döner şaşkınsı içinde güneşi uçtaki gazinoda, Zeytinburnu üstünde yakaladık. Kocamandı. Yanda İstanbulu İstanbul yapan camiler görüntüsü, Sarayburnu, Galata kulesi, Kız kulesi, pastel renkler içinde, uzanıyordu. Güneşle aramıza gemiler, şilepler, mavnalar, kayıklar giriyor, arada, çok hızlı bir gezi motoru bu düşsel görünümü sonradan görmüşlüğü ve patavatsızlığı ile kirletiyor, parçalıyordu. Güneş yanığı pantolonlu kızlar, saçlarını savurarak güz akşamına usulca katılıyor, denizin, akşamın, güneşin, İstanbulun yer aldığı hüzünlü şiiri bütünlüyordu.

Ve biz, 40 ını geçmiş üç kişi, içimizde yaşanmamış aşkların özlemi, artık tüm kararan İstanbulu ve suları, içerimizin doyumsuzluğunu iteleyerek arkamızda bırakıyor, "satılık deniz gören daireler" bildirileri, yapıları arasından çarşıya iniyor.

ruz. Akşamlik nevaleyi düzüyoruz. Yengeye pasta götürülim, diyor Nami. Hacibe-kir'e koşuyorum. Dönüşte, kafamdaki dünyaya dalmış, yine yolu şaşırıyorum. Rih-tim caddesinden dönüyorum. "Nerdesin yahu?" diyorlar mezecinin önünde. Avni'nin evinde plâkları döndürüyor, kadehleri şerefe kaldırıyoruz. Neyin şerefine? Sağlığın, ayakta kaldığımızın, Uzay yolcusuna gi delim, diyor Avni, Erenköy'ün yeni, eski köşkleri arasından geçiyor, tenha sonbaharın yollara, ağaçlara, evlere dağıttığı hüznü tutunarak otobüse biniyoruz. Saat kaç? 22,30. Olur mu? Olur, diyor Avni. Şair hep evdedir. Ama, kapı duvar. Zil sesine kimse koşmuyor. Kapı camı diye konulan resimli kartonu itiyor Avni, kapıyı açıyor. Suavi, hey Suavi! Ses yok. Suavi be, öldün mü? Ölmemiş. Ses veriyor. Yavaş olun, diyor Avni, karanlık eve girerken. Uzay Gemisini, Katedrali devirmeyin!

Işık yandı. Bir şairin, bir garip şairin ge-

BUNALIMLAR İÇİNDE MUTSUZ

Ben bayrağımı
Ağlarken gördüm
Atatürk öldüğü gün
Başı eğik
Acun'a küskün..

Sanki koptu yerinden
Kapandı birden —
Bunahmlar içinde
Mutsuz —
Dolandı gönderine
Vurulmuş yüreğinden.

Aşama'lar
Devrimlerle aşılmış!
Yengiler kazanılmış!
Ulus egemen, özgür, uygar
Silinmiş kara yazı
Savaş'tan barış'a kadar..

Ben bayrağımı
Ağlarken gördüm
Atatürk öldüğü gün
Başı eğik
Acun'a küskün..

Nedim ÇAPMAN

misindeyiz şimdi. Hanidir bizim dünyamızdan uzak. Bu yoksulluk ondan, bu bırakılmışlık, bu bir çeşit uzay külü, bu ayrıcalık onun için. Kopmuş dünyamızdan, uzayda, boşlukta, özel dünyasında hanidir. Bu küçük bodrum katındaki uzay gemisinin kaptanı, bir eski koltukta yatıyor. İçtin mi? Avni'nin sorusuna şair, "evet ama, az" diyor. Duvarlar ünlü, ünsüz essamların renkleri, çizgileriyle kaplı. Boş kalan yerlere şair, ne bulmuşsa, ne yaratmışsa koymuş. Avize altlığına renkli taşlar, deniz artıkları, göktaşları örnekleri, uzay kalıntıları (!) doldurmuş. Bir renkli taşın özelliğini anlatmak için yattığı yerden kalkıyor, "kusura bakmazsınız, değil mi?" diyor. Az buruk gülüyoruz; ayağında pijaması yok. İçinde garip taşlar bulunan mangal örneği kap uzayı gösteriyormuş, küle yatırılmış biçimli taşlar, yakıştırma anlamalı şekiller tablosu ise katedrali. Nami, miyop gözleriyle eğilip bir süre süzüyor gözlükleri üzerinden katedrali ve ince belli, uzun bir taş alıp soruyor: "Bu ne bu, Meryem mi?"

Kendine özgü uzay gemisinin şairi, bakın diyor, söndürüyor ışıkları. Tavan bitişindeki soba boşluğunda bir renkli uydu, bir küçük dünya, ışıklarıyla görünüyor. Avni, evindeki vitrinleri, duvarları süsleyecek yeni bir resim, bir kabartma, bir seramik ararken şair, bize kitabını imzalıyor. Açıp şunları okuyoruz: "Ashında sanatçının yer yüzünde tek hedefi eseri, değil miydi? Bütün kıvancı, acısı, yası, her şeyi, yaşantısı ve eseri birbiri içinde anlam kazanmıyor muydu? Devleti ve sefaleti, sevinci veya kederi, perişanlığı veya ihtişamlığı, kendi özmalı ve duygusu olan eserlerinden başka ne olabilirdi ki? Gerçek dehalara bakın... Herşeye karşı, bütün güçlüklerle, acılara rağmen, yollarından dönmemiş, sapmamış. - Hattâ bazen bu onları sapıtmaya kadar götürmüşse de - onlar hepsi birer kahraman fedai gibi meslekleri uğrunda harcanmaktan ister istemez kendilerini alakoyamamışlardır."

Uzay gemisinin savrukluğu içinde Uzay Yolcuları'nı ve Mavi Senfoni'yi kaybeden şair, bulduğu kimi müsveteleri temizle

Sonu 16. sayfa

ORHAN VELİ Üstüne

Birkaç Not

Turgut UYAR

Orhan Veli'nin şiir macerası, şiirinin değerinin yanısıra ayrı bir önem taşır. Nasıl olmuş da bunca yaygınlaşmış, neden böylesine geniş bir etki alanı bulabilmiştir; şiirin tarihsel akışını değiştirip, denebilirse, yeni bir gelenek yaratmayı, yeni bir şiir bölgesi kurmayı başarabilmiştir?

Ölümünün 20. yıldönümünde yeni bir önem kazanıyor bu konu.

Yukardaki sorulara, sanırım şöyle karşılıklar bulunabilir:

Orhan Veli, ilkin, yıllardır süregelen tarihsel ve şiirsel bir birikimin, sonunda kaçınılmaz duruma getirdiği bir gereksinimin adamıydı. Korunmuş, gözetilmiş bir değerler dizgesine taşkınlıkla karşı çıkışı, zamanında yadırgansa da, bu gereksinimin yerine getirilmesi demek olduğundan, kısa sürede gerçek yerini bulmuştu. Ayrıca, onun toplumsal değerlere karşı çıkarken, şiirsel biçimlere, değerlere de karşı olması, tutarlı kulmuştu davranışlarını. Bu dayatış, geniş halk kesiminin kendisinin olmıyan, kendi kültür ve yaşamasından gelişmemiş bir beğeniye, kendisine kabul ettirilmek istenen bir değerler topluluğuna yöneldiği içindir ki (biraz yüzeyde olsa bile), halk katlarınca sevimli bulunmuştur. Orhan Veli,

"Bir kızıl tasta korla bütün
Gönlümüz sevgiyi kaydattı o gün;
Yaktık ateşle biraz kendimizi"

ya da

Once Vatan

Pınar başında neler konuşmuştu hatırdında mı?
Hani davullar vurulacaktı bağ bozumunda
Hani ellerine akşamdan kıyalar yakılacaktı
Ak duvaklar giyecektin benim için dağ çiçeğim
Delikanlılar köy meydanında zeybek oynıyacaktı.

Hep böyle pınar başında düşledik bağbozumunu
Oysa bahar olmadan göze geldi sevdamız... Neylersin!
Tabur tabur düşman girdi dediler yurdun içerlerine
Daha gözlerinde sıcaklığın, yürüdük... dağ çiçeğim
Ne tuttuksa alıp gittik süngü, tüfek yerine

Vatan tutkusu bu, boşaldık bölük bölük...
Karakışta nasıl fırtına kopar ya öyle dağ çiçeğim
Irmaklar kurudu önümüzde, dağlar düz oldu
En oynak türküler söyledik toplara karşı
Akşamları ayrılığın yüreğime köz oldu

Birazdan güneş doğacak mevsillere dağ çiçeğim
Şehitlerin künyeleri verilecek sabah tekniline
Bilmezsin... burda her tümsekte bir Mehmet yatar
Sonra da hücum borusu ötecek Dumlupınar'dan
Sürüp gideceğiz düşmanı İzmir'e kadar.

İşte böyle dağ çiçeğim, cephede şafak söktü
Kesif dumanları görülüyor yanan şehirlerimin
Mevsimse bağ bozumu, bilmem anlıyor musun ?
Dört yıldır yüreğimde kurşun oldun dağ çiçeğim
Dönmezsem de gam yemem önce vatan sağ olsun.

Yüksel YAZICI

← CİMBIZLI ŞİİR

Ne atom bombası,
Ne Londra Konferansı;
Bir elinde cımbız,
Bir elinde ayna;
Umurunda mı dünya !

"Sevgiden bihaber bütün güzeller
Kalmamış hakiki vefadan eser.
Dudaklar maziye terennüm eder;
Sevdadan bahsedene efsaneler var."

"hassas"lığını,

"Aynada başka güzelsin
Yataktaki başka;
Aldırma söz olur diye;
Tak takıştır,
Sür sürüştür;
İnadına gel,
Piyasa vakti,
Muhallebiye,
Söz olmuştur,
Olsun;
Dostum değil misin?"

gerçekçiliğine getirmiştir.

Sanılanların, hakkında, düşünülenlerin tersine Orhan Veli, geleneğe bağlı bir şairdir: Geleneğin temel öğelerini kullanıp, onu değiştirip, geliştirerek, yaptıkları, Türk ulusunun şiir bilgisine, şiir anlayışına, şiirden beklediğine çok uygundur. Örneğin, uzun yüzyılların şartlandırması sonucu, şairden aynı zamanda "hakim" olmasını, "hikmet" söylemesini bekleyen halkımız, aradığını onda da bulmuştur. Ne var ki o, sürdürdüğü bu geleneği de değiştirmiştir şiirinde.

"Seyretti hava üzre denir taht-ı Süleyman
Ol saltanatın yeller eser şimdi yerinde"

anlayışındaki bilgeliği,

"Hiçbir şeyden çekmedi dünyada
Nasırdan çektiği kadar;
Hattâ çirkin yaratıldığından bile
O kadar müteessir değildi;
Kundurayı vurmamış zamanlarda
Anmazdı ama Allahın adını,
Günahkâr da sayılmazdı,
Yâzık oldu Süleyman Efendi'ye"

Ve buna benzer şiirleriyle, sevimli, yepyeni ve halkımızın eylemi duygusuna, eğilimine de karşılık veren bir biçimde yenilemiştir.

Şiirimiz Orhan Veli ile hiç yaşamadığı bir yenilik, bir açılım kazanmıştır. Ne Tanzimat şiirinin, ne Servet-i Fünun'cuların batı'ya dönüklüğü, böylesi bir açılım getirebildi Türk şiirine. Çünkü Orhan Veli'nin yaptığı sadece Batı'ya dönüklük değil, o ölçüler içinde, kendi halkının, kendi dilinin şiir tadını bulmaktır. Bu yüzden "toplumcu"ydu da. Son günlerde bazı yazarların yazıp söylediklerinin tersine, toplumduydu. Toplumculuğu, çok yanlış, çok dar bir açıdan yorumlayarak, sadece "hürriyet" türküsü söylemek sananlar, çeşitli karalamalara giriştiler onun hakkında. Oysa, halkın dilini ve kültürünü, halkın şiirini bilmek, onu geliştirmek, ona yeni olanaklar getirmek, şiiriyle ve yaşamasıyla ondan yana olmak, halkı kendi adına bilinçlendirmek "hürriyet" türkülerini söylemekten daha da yararlıdır. Yoksa Loreca, hangi ölçüyle halkın şairidir?

Zaten bütün bunlara karşın Orhan Veli, yapıp başardıklarıyla Türk şiirindeki yerini almıştır ve kolay sarsılmaz bu yer.

GİTTİ GİDER...

Metin ELOĞLU

Sabahattin Eyüboğlu - Orhan Veli,
Salt Falk

Üstünde ütülü, lekesiz bir lacivert elbise, kolalı gömlek bembeyaz, fesrengi boyunbağı, sinekkaydı tıraş..

Vapurdan Büyükkada'ya çıktınız mıydı, sağlı sollu ileze akasyacıklar vardır; o, en öndekine şöyle bir tutunmuş, gelene-gidene bakıyor. Ve yalınayak! Ama yine de şık.. Niye şık? Bunun yanıtını verebilmek için, onun niye bisikletle Bebek'ten denize uçtuğunu, onun niye sakal koyverdiğini, onun niye en "saygıdeğer" sofralarda uçarıca davranıp da, en "saygıdeğmez" sofralarda çeşebileştiğini tümden kurcalamak gerek...

Sırılsıklamdı. Hani şu kurkikindi yağmurları 1950'nin.. Damalı bir mintan üstünde, bir ketenimsi pantol, bir bağırsız pabuç. Ne ki, Melih Cevdet Anday'ın dediğine "daima şıktı!" Yakınıyordu; Önüsıra bir madam gidiyormuş, şemsiyeli ve de üstelik onun yanaştığı saçakaltından.. Oysa işi ivediymiş, saçaklara sığınmak biyana; onun için sıırılsıklamdı.

Ha, söze başlarken, bir anı olarak, pabuçsuzdu falan filân demiştik.. o girişin nedenini de sığıştırayım şuracığa; onun ağzıyla ama: "Abidin'in motorundaydık, indik bir ara, kimse, yürütürmüş ayakhabıları.. Belki de bir dost şakasıdır; şimdi param yok, yarın İstanbul'a indiğimde..."

1942'deydi ilk merhabamız. Hani şu güdülmüş gericilerin ikten yerlebir ettikleri ABC kitabevinde. Sabahattin Kudret Aksal'ın "Şarklı Kahve'si o gün çıkıyordu piyasaya; ben de sacağı sacağına edinmek için uğramıştım. Başka kimler mi vardı? Anısdığımızca: Orhon M. Arıburnu, Fahir Onger, Oktay Akbal, Salâh Birsal..

Sakallı ve incecikti. Ben daha çopçocuk : Mehmet Metin imzalı birkaç öyküsü yayımlanmış bir yeniyetme! - Bu arada şuna da değineyim - Hemen tüm öykücülerimiz, romancılarımız şiirle "bismillâh" demişlerdir; ben, terslik bu ya, öyküyle giriştim eli kalem tutarlığa.. - Neyse, o yarım saatçık içinde ne söyleşelim, üstelik sıra gelir mi ki? Elsikistik işte.. bir de "birinci" sunduydu. Bir de -taraksızlığından olacak- boyuna sıvazlıyordu ıpslak saçını, sakalını. Bir de Arıburnu'ya olağanüstü ilgi göstermişti.

Orhan Veli'yle aynı taşı kırmışlardan, belirli bir yaşantı ortamına alabildiğine ortak olmuşlardan, yoğun anılı dostlarından değilim elbet.. Aşnalığımız, ilk tanışıklıktan epek öte, tâ 1949'larda başladı. Ve de topu topu 1,5 yıl sürebildi. Yazık! Lâmbö'ya dadanmıştık. LÂMBÖ, 3 iskemleli, birbuçuk metrelik çinko tezgâhlı, loş, 6 - 7 kişinin güçbelâ sığabileceği, ama külüstür radyosunda "yâlel" çalınan bir şarapçı dükkancı işte.. Çok sevimli. Sivil polislerle, şimdi pek gözde sinema, tiyatro oyuncularının "figüranlık" a canattığı, şiirden ötesini gözü görmiyen -şu kez milletvekili- üniversitelilerin kadeh tokuşturduğu garip bir barınak işte.. Bu ortamda hır-gür eksik olur mu? Orhan Veli hep gülecimsi, üzgünömsü, düşünceli bir seyirciydi yöresinde.. Öylesine dalgın ve uyanık, öylesine çekingen ve candan...

Bir puslu akşam, yine, işten dönüş saatlarının tramvay sahanlığı gibiydi Lâmbö; o minik penceresini tıkladılar, çağırıldı Orhan'ı, gitti. Az sonra da aynı kuzguncuğu o tıkladı, el etti, gittim. Tam karşıda bir kahvehane vardır; önüne iskemleler atılı. Orda, tedirgince oturmuş biriyle tanıştırdı beni: Orhan Kemal. O sıralar ünü yaygın değildi Orhan Kemal'in; Adana'dan yeni gelmişti, işsizdi, dost bildiklerini arayıp soruyordu. Ne soru, ne yanıt.. Bir kahve içimi oturduk işte. Bu anıya değinmemin nedenini sorarsanız, şu: LÂMBÖ; yaşlıları, tanışları, onun sanatsal ,düşünsel yönüne yatkın kişilerle dopdoluyken, neden ille de beni çağırıldı, bu merhaba'ya buyur etme gereksinmesini duydu Orhan Veli o akşam? Ben hâlâ çözemedim

ya, sanırım Orhan Kemal de - eğer anıyorsa - çözememiştir... Ayrıca çözülmeye değer bir sorun mu bu? Orhan Veli'nin, içinden çıkılmaz nice davranışları saymakla tükenmez ki..

Aradan bir hafta mı ne geçmişti; yine çisentili bir güz gecesi, Lâmbö kepenklerini indirirken birlikte çıkmıştık; hesapları görürken de: "Mösyö Lâmbö, yarın ilk müşteriniz benim!" demişti. Lâmbö, saat 10 sularında açardı dükkânını. Oyunbazlık bu ya, ertesi gün saat 9'u geçe gittim; salt, Orhan'ı sözünde durmazlıkla kınayabilmek için.. Lâmbö yok, bir çay içtim karşıda; derken, - Lâmbö-Orhan-ben, üçümüz birlikte giriverdik içeri. Bir tasahhalığı, sayrıca bir çöküşü vardı tezgâha. Bir "marmara"yı bölüştük; boyna, BAŞIM AĞRIYOR diyordu. Yeni gelmişti Ankara'dan. Üç gün önce. Orada bir dost toplantısının bitiminde, erkeksiz bayanları evlerine götürmek için de kendini görevli kalmıştı. Gelgelelim, doğal "çelebi"liğinin sonucu, eşlik ettiklerini evlerine bıraktıktan sonra, yayan dönmek zorunda kalışından ötürü, o çakırkeyiflikle sendeleyip bir belediye kazgısına düşüvermiş.. Kafasını vurmuş bir sertliğe. İşte, iç kanama da usul usul başlayivermiş!

4 - 5 gün sürdü o başağrıları.. İçki de yüklenince.. Uykusuzluk, besinsizlik, sağa-sola koşuşma yorgunlukları.. Yine anısdığımca, Fikret Adil'in evinde konukken başlamış durumunun azgınlığı; sonrasını biliyorsunuz. Bizim hekimlere iş düşünce, "alkol zehirlenmesi" diye paldır-küldür bir "teşhis" koyup midesini yıkamışlar, falan.. Neyse, ne sağlık örgütümüzün yetersizliğini, beceriksizliğini kınayalım şunca yıl sonra, ne de Orhan Veli'yi pisipisine yitirizimizin nedenlerini kurcalayalım. Sözbaşı ettik ya: GİTTİ GİDER..

Aradan çok çok bir hafta geçmişti; yine bir güz gecesi, o zamanlar tıklım tıklım - şimdi bankalaşmış - meyhanelerden birinden çıkıp, "hadî eyvallah" laşırken; "Yarın Lâmbö'da buluşuruz.. ama, sen bu tür sözleşmelere pek dadanmasan.." deyiverince, bayağı küplere binmişim. İnat bu ya, erkencecik gittim; Orhan yok, bekle bekle, Orhan yok! Akşam gazeteleri verdi kötü haberi. Ağlak değilimdir; ama, gözlerim yaşardı durdu uzun süre.. Ve de uzun süre uğrayamadım Mösyö Lâmbö'ya. Şimdi usuma geldi; gömülüşünde bulunduğum tek kişi de O'dur. Tüh! Otobosta, yanbaşımda Ahmet Hamdi Tanpınar vardı; öğretmeniymiş meğer Orhan'ın. Ne dese beğenirsiniz: "Hayret, Orhan ölecek adam mıydı?" Sanki kendi ölecek adamlardanmış gibi..

Ertesi gün okulu asmuş, Beyoğlu'nda dolanıp duruyordum. Şimdi yerinde kumkuma bankalar esen NISUAZ pastanesinin önünden geçerken, baktım SALT FAİK; en ön masalardan birine kaykılmış, sözde gelip geçenlerin öyküsünü düşünüyordim, merhamalaştık; eh, suratından düşen binparça! Başsağlığı dilemek de ne.. Belki yarım saatlik bir sus-pusluktan sonra, madama bir şekersiz kahve ısmarlayıp deyiverdi ki: "Yahu, ben şanslı herifmişim meğer.. iki kez kanama oldu, kestim içkiyi. Orhan'da da bir kanama oluverseydi ya?" Salt Faik'in sayrılığı "siroz"du; oysa, Orhan Veli'nin yitme nedeni "beyin kanaması". Yakışıyor ya, dayanıvermişti gazeteciklerimiz "alkol zehirlenmesi" diye..

Salt'ın yitmesi önlenemezdi; nasıl ki, Atatürk ?

Ama, Orhan Veli -yüzde yüz- boşboşuna..

Desen : Hasan KAVRUK

VAR OLMAK YOK OLMAK

★

Erhan TIGLI

"Öldü" diyorlar, şaşırıyorum. Bir an nefesimi tutup kalakalıyorum öylece. Ölmüş mü, ölmek?.. Ağlamaktan gözleri kan çanağına dönmüş yakınlarımın. "İyi ama neden, nasıl ölmüş? diye sorasım geliyor. Yaşlı gözlerle bakakalıyorum. İlk defa ölmek kavramıyla böyle yakından tanıştım. Demek o bir daha konuşamayacak, gülemeyecek yürüyemeyecek, akşamları, karısının bütün suratına rağmen iki tek atamayacak. Yani hiç bir şey yapamayacak ha! Boğulur gibi oluyorum. Ağlamak istiyorum, içimden gülmek geliyor oysa... Yaşlı gözlerle takılıyorum. Ben niye ağlamıyorum? Gerçekten üzülüyor muyum yoksa. Bir şaşkınlık içindeyim, hiç bir şey bilmiyorum. Ağlayamıyorum, ağlamak gerekli mi acaba? Yok canım, erkekler ağlamaz. Rahmetli de böyle dardı. Rahmetli? Ne demek ki bu?.. Ölen kimselerin ardından böyle diyorlar, "Dün gece ölmüş" diyorlar. Sesli ağlamalar.. Ben bir şey yapamıyorum, öyle duruyorum. O anda ben de mi öldüm yoksa? Yok, işte kalbim çarpıyor ya. Acaba kalbin çarpması yaşamak için yeterli mi, ne demiş şair: "Müşkül budur ki, ölmeden ölür kişi"... Dışarıya bakıyorum. Ağaç gene yeşil, gök gene mavil, insanlar hep aynı. Ölüm var diye hiç bir değişiklik yok. "Hey, insanlar, ölen var, ölen! Hiç bir tepki yok, ses veren olmuyor." "Bir bardak su istemiş, içmiş, yatıp uyuyuş. Yatış o yatış, uyuyuş o uyuyuş... Bir şeyler yapmak, bir şeyler söylemek istiyorum. "Sen ölmemeliydin, niçin öldün? Hayır ölmedin, ölemezsin, kalblerimizde yaşıyorsun..." Boğazım kupkuru.

Canım sıkılıyor, dışarı çıkıyorum. Hava da inadına öyle bir güzel ki... Canım ıslık çalmak istiyor - Sanki şimdi sırası mı -

içimden bir ses beni ayıplıyor. Küçükken çok ağlardım, şimdi tükettim mi yoksa? Dalgın dalgın yürüyor, gülenlere kinle bakıyorum. "Gülmeyin be!", "Güler güleriz, sana ne, keyfimizin kahyası mısın?", "Doğru" Ağlasınlar mı yani? Onlardan ölen olduğunda sanki ben gülmedim mi, aldırırım mı acılarına? Başımı öne eğiyorum. Gazetelerde her gün sayısız ölüm haberleri görürdüm, ne yapardım, hiç! Hiç olmazsa bir dakika olsun düşünür müydüm üstünde. Ölen kim, nasıl öldü, ailesi ne kadar üzgündür, geride kimleri bıraktı, onlar onsuz ne yapacaklar, nasıl yaşayacaklar... Aklima geldi mi hiç böyle düşünceler? Ne gezer, yoo... Hatta kızdım bile, "Bunları her gün gazeteye niye kor dururlar?" dedim. Bir ben miyim ki böyle düşünen. Ölen büyüklerimizi bile - O da ancak bir kısmını - yılda bir anarız. Bir dakikalık saygı duruşu, okuyanın bile kendini tam vermediği bir söylev... Şiirler vesaire. Tamam. Ölen git gide unutuluyor, kayıplara karışıyor. Kim bilir ben seni ne zaman unutacağım? Kim bilir siz beni... Kendi ölümümü düşünüyorum, ürperiyorum. "Varım" diyorum. Var olmak güzel şey. Varlık mutluluk demek. Ama yarın... Kimbilir nasıl gelecek ölümüm? Anlayabilecek miyim acaba geldiğini. Uykunun geldiği gibi mi gelecek yoksa misafir gelir gibi mi? Ağlamak istiyorum. Hiç olmazsa kendi ölümüne ağlamayım. Tüm insanların tek ortak kaderi ölmek, ona ağlamayım. Ağlayamıyorum, ağlamak gelmiyor içimden, ağlamak öldü mü bende?

Kişiyeye yavaş yavaş geliyor ölüm. Önce çocukluk başlıyor, ölüyor çocukluk. Geliyor gençlik. Gençlik de ölünce öldün say artık. Başlar ölüm habercisi hastalıklar, ölür

Kindam

I

İksizin ilkinde biçimlenmeden Evren,
Karmaşa bir bütündü, Kindam uyanık uykulu
Eksiz birdi, öfkeli, sıcaacak, dipdiri.
Güneşler, yıldızlar, aylar varlı yoktu,
Bir ateş bulutsu, devce devinim uzaylı.
Boyalara, mevsimler birliğin tadında,
Uemaların özünde varlı biçim savaşı.
Milyarla ışık yılı aktı Kindam'ın kargaşan,
Özlemli böünmeler, kümelenmeler sevinçli
Bir nice sonda aldı yerini güneş dodopdolu can.
İlklerin birinde Kindam'ın dünya doğdu,
Sevi çekirdekli bulutça yuvarlana, uça
Bırçlar çakıldı, her gezegen oturdu yürüncesine
Işık gündüzler, katran geceler çok sonra.
Bir nicesinde uzay oluşturdu özünden suyu,
Kindam'ın kümebulutlar sancılı şimşeklerle.
Yasalı sonların birinde kördüğümler çözüledurdu,
Kindam'ın dağlar, azgın sular kavuşmanın tadında,
Bitkilerin, canlıların doğunu masallar boyu.
Kindam, duyuyu, seviyi mayalandırdı, us daha sonra.
Temmuzlu Dipsizgöl'den Kindam'ı yürüdü Kindam'la.

Oğuz TANSEL

hücreler. Anılar ölmüş geçmişimizin mezarı değil mi? Hele mutluluk ölmeyegörsün... Ölüm, hey ölüm, sen ne zaman öleceksin be! Hayır, korkmuyorum ölümden. Ölüm korkusu karartamaz içimi. Korkacaksn da ne olacak sanki? Korkmak kurtulmayı getirmez ki, geciktirir aksine. Darmadağın eder insanın benliğini. Öyleyse... Deli Durnal'laşıyorum birden, kızıyorum. O da se-verdi bu türküyü. Hele çakırkeyif olduğu zamanlar bariton sesiyle söylemeye başlar gerisini bana tamamlattı. "Yaşa" derdi türküyü bitirdiğimiz zaman. Yaşıyorum işte. Ama o... Radyodaki türkü bitti, bir başkası başladı (Sahi yahu, beni böyle radyo dinlerken görseler ayıplarlar be!) - Üzüntümden ben de yaptığımı biliyor muyum, demiş Nasrettin Hoca, Benimki de öyle işte - Of!.. Artık sen bir daha şarkı, türkü dinleyip söylemeyeceksin değil mi? Öyleyse ölmek temelli rezalet be! Ama kimbilir öldükten sonraki hayatın da vardır bambaşka bir güzelliği. Meraktan ölesim geliyor o sırlı âlemi düşündükçe. Mezarlıklar gözümün önüne geliyor, titriyorum. Tekrar varlığım, varlığın güzelliği geliyor aklıma. Halime şükrediyorum. Bak seni yitirdik, ama gök maviliğini yitirmedim. Ya ben, ben neyimi yitirdim? "Ölenle ölmünmez" diye teselli etmeye çalışıyorum kendimi. İyi ki ölen ben değilim diye içten içe seviniyorum belki de. Ölen ölüyor ama doğanlar da oluyor, sanki ölenlerin yerini doldurmak istemiş gibi. Evren den-gesini bulsun diye oluyor herhalde bu olaylar. Evet, evren yitmesin maksat, yoksa kişilerin yitmesi ne ki, Geride kalanlar da karınca kararınca yaşar gider elbet. Ya, işte böyle. Şimdi sen öldün, toprak oldun. Ama - Kusura bakma - ben varım, yaşıyorum.

İLK EYLEM NASIL OLACAK

Ömer NIDA

Önceki yazımızda İşçi Tiyatrolarının kurulması gereğinden söz etmiş ve işçilerimizle toplumcu aydınlarımızın Tiyatronun kurulabilmesi için izleyecekleri yolu saptayacağımızı söylemiştik.

Şimdi ilk eylemin nasıl olacağını gözden geçirelim :

1 — Geniş işçi topluluklarının çalıştığı fabrika ve benzeri yerlerde, güzel sanatları seven, özellikle tiyatroyu seven işçilerimizin isimlerini, yine aynı işyerinde çalışan bir arkadaşımız önce sıra ile yazacaktır. Bu işlem işçi yoğunluğuyla orantılı olarak birkaç gün sürebilir. İsimleri yazacak olan sanatsever işçi arkadaş bunu çok kolaylıkla başaracak, salt yeri geldikçe bir isim yazma işinde hiçbir güçlük karşılamayacaktır. Başka arkadaşlarıyla işbirliği yapması görevini daha da kolaylaştıracaktır.

a — Elimizdeki bu isim listesine artık yazılacak sanatsever işçi kalmadığı anlaşılınca isim yazma işi de bitmiş olacaktır.

b — İsimleri yazılacak işçilerle daha önce şöyle bir ilişki kurulmalıdır: İşyerinde bir tiyatro kurmak için çalışmaya girişildiğini, bu çabanın Sendika ve öbür sanat çevrelerini destekleneceğini, işçilerin yoğun olduğu fabrikalarda, işçi semtlerinde salon tutularak temsiller verileceği ilimli bir şekilde anlatılacak, işçi eğitiminin hızla geliştirileceği, tiyatrodaki çalışan arkadaşların az da olsa maddi yönden yararlanacakları sözlerimize eklenecektir.

c — Tiyatronun kurulması için çaba gösteren arkadaş, ya da arkadaşlarımız ilişki

kuracakları işçilerle konumuzla ilgili olarak daha birçok sorunlar üzerinde de durabilirler. Ancak burada kişilerin özellikleri gözden uzak tutulmamalıdır. Örneğin sorunlar şunlar olabilir:

— güç olmayan eserler oynanacağı ve kimsenin işinden gücünden geri kalmadan yalnız boş vakitlerin değerlendirilmesiyle başarının sağlanacağı,

— kabiliyetlerin geliştirilmesi sorunu,

— İşçi yazarların ortaya çıkması,

— tiyatronun uzun yıllardır belirli bir azınlığın hizmetinde olduğu ve işçi ailelerinin tiyatro gereksinmesi,

— öbür işkollarında da aynı çabanın gösterilmesiyle genel olarak sağlanacak olumlu sonuçlar ve toplumsal uyum gibi..

2 — İsim yazma görevini bitiren arkadaşımız, şimdi görevinin ikinci aşamasına gelmiş bulunuyor. Şöyle bir çaba göstererek görevinden daha kolaylıkla bunu da tamamlayacak olacağız :

a — İsimleri yazılan işçi arkadaşlarımızı za birer birer sorulacak :

“—Tiyatrodaki oyuncu (aktör, aktris) olarak görev alırmısınız?” İçsinin cevabı “evet” veya “hayır” olacaktır. “Evet” cevabını aldığımız işçiyi, yeni bir soru soracağız, “hayır” cevabını veren işçinin ismi hızasına “hayır” notunu koyacağız. “Evet” diyenlere ikinci sorumuz şu olacak: “— Hangi gün ve saatlerde çalışabilirsiniz?”

İşçinin cevabını yine not edeceğiz ve listemizi böylelikle tamamlayarak daktiloda ya da okunaklı bir yazıyla temize çekeceğiz. Elimizdeki liste şu şekilde düzen-

ANLAŞILMAZ OLDU SÖZLER

Sesler yağmur gibi indi sokaklara
Takıldı iplik iplik ışıklarına akşamın
Karmakarışık uçtu kuşlar
Yumak oldu kuşlarla çocukların bağırmaları
Değişik yönlerden bir rüzgâr esti
İnceikti rüzgâr, aktı sokaklardan
Bir haber taşır gibi dünden yarına
Konuşmak ister gibi
Karanlık el uzattı bağırmıza
Acılar büyüdü hem ne kadar
Acılar doğruldu birden
Anlam değerini yitirdi
Anlaşılmaz oldu sözler

Rauf AYBEY

lenmiş olacak :

Ahmet Kocataş	:	Çarşamba	18-20
		Pazar	15-16
Yusuf Atılğan	:	Hayır	
Mehmet Esmer	:	Pazartesi	10-12
		Cuma	19-20
Emine Demiröz	:	Cumartesi	15-16
		Perşembe	18-20
Ali Duygulu	:	Salı	18-21

Şimdi bu listenin altına, ilk eyleme giren arkadaşlarımız adlarını, soyadlarını, iş ve ev adreslerini yazarak görevlerini belirtmiş olacaklar.

İşçi Tiyatrosu'na ilişkin sorunlar üzerinde daha çok duracağız...

Güney'in notu :

Arkadaşımız Ömer Nida'nın yazısında belirttiği listeleri düzenleyenler dergimizin adresine, Ankara ve çevresinde ilk eyleme girişip liste düzenleyenler ise "Yenigün" gazetesine postalayacaklardır.

Tiyatro ve Yaşam

Gaston BATY

Şöyle bir düşündüğümüzde, kişinin bilinç yönetiminde dediğimiz davranışları; biraz kurcalandığında anlaşılıyor ki, "bilinçaltı"nın da katkılarıyla yüküdür. Önemli bir gerçek bu.. Kapkara düşlerimizi, belleğimizin tâ dibinde hâlâ diri duran olayları, yadsımaya yeltenmediğimiz içgüdüleri nice boşlarsak boşhyalım, kendimizi gerçekten tanımlıyamayız.

Atalarımızın özümüze sinmiş kalıntıları, çocukluğumuz, çevremizden edindiğimiz, benimsediğimiz türlü etkiler sanki uyuklar gibidir ya, apansız uyanıverirler sık sık! İşte o gizli etkenlerden arınamayız n'eylese; günlük yaşantımızı - biz sezemesek de - ister istemez etkilerler. Ne ki, bu güçlü evren, gerçekte, işlenmiş değer bir "ham madde"dir...

Tüm toplumların, kişi ötesi, karmaşık bir yaşam düzeni vardır elbette.. "Dramatik" açıdan kişi nasıldır bir "bütün"se; yaşadığı düzeyin türlü kurumları, olgu-

ları da apayrı bir "dramatik bütün"dür. Bu durumda, gözönündeki varlık laşmalara, kişinin yapıtı olarak bakıp değerlendiremeyiz gayrı.. Kent ya da ülke kavramları içinde bir başka anlam belirmiştir; sanki çok başlı bir insan türü gibisine..

Ama, şu acunun salt insanları, insan kümelerini kapsamadığını da biliyoruz. Tanımı saymakla tükenmez nice canlılar var: Hayvanlar, bitkiler, vb. İşte, "varolan" herşey, başlıbaşına "dramatik" bir öğedir. Bunlara cansızları da katalım: Dam, eşik, sedir, açılıp kapanan pencereler, şarabın kırmızısı, somunun kokusu, lâmba, yemek masası, yatak, duvardaki saat ve de onun tiktak'ları... Eh, bunların tümü yaşamımızın içinde olduğunca, tiyatro'da da vardır elbet... Doğa güçleri de öyle: Rüzgâr, sis, güneş, soğuk, sıcak, günışığı.. biz bunlarsız bir yaşantıya kavuşabilir miyiz? Olanaksız; niyesi de, bizi onlar -başakılmaz güçleriyle- çoğu kez

yıpratır, ezer, gövdemizin gidişatına karışır, giderek "ruh"umuzu yoğurur...

Ancak, "tiyatro"nun egemenliğine giren özel ülke, bunlardan daha da geniş ve etkindir. Sonsuz bir ülkedir o! Güngünden, insanın iç evreninin, eşyanın, bunların gizlerine; ve dahası da, çözümü çok zor, çok ayrıntılı sorunlarına geliyoruz: ÖLÜM, GÖRÜNMEZ VARLIKLAR, YAŞAM ÖTESİ HERŞEY, GÜNAH, ACUNUN BEKÇİLİĞİ... Ve de TANRI!

Tiyatronun salt geleneksel yöntemlerle yorumlanmasına olanak olmadığına göre, bu çok yönlü alanı, geçmişteki sürçmelerini de gözönüne alarak, yeniden kurcalamak gerekiyor. Elimizde epey "anı-araç" var. Renk olsun, ışık olsun-bu tür "plâstik" gereçler-yepyeni olanaklar kazanmışlardır tiyatrodaki. Giderek şunu da diyebiliriz ki: oyun, mimik, ritm, ses, müzik, vb. anlatım öğeleri ard "plân"a itilmiştir.

Bu durumda, bu olanaklarla, "tiyatro"yu, köhne tutsaklığından kurtarıp, yepyeni bir acun görüşü, yaşam anlayışıyla günümüze aktarıp uygulamak bizlere düşüyor.

Çeviren : Nur TÜRETKEN

Bunca kötü olmak niye elin dilinde
Bunca geri olmak ne demek
Anıtkabirden geçiyorum anlayın

Edirne'den Van'a

Gözüm yumuk çiziyorum bir haritayı
Bakın bayrağımla söylüyorum.

Kırkbin kere el çektiyorum karanlığa

Kırkbin kere ışıyorum

Duyun yüreğimle konuşuyorum duyun.

Tahsin ŞENTÜRK

Desen : M. Ali Demirel

KAF DAĞINDAKİ HAYALLER

Dilediğimce gelseydim dünyaya
Tüm güzellikler içinde
Masal perisinin sihirli deyneği
Değerseydi tenime.
Dilediğimce yaşasaydım
Ellerimde mutluluk çiçekleri
Ayakuçlarımda ezilmemiş umutlar
Kaf dağında bir şehzade bekleyeydi
Her gece yolumu.
Yıldızlar apayrı bir dünya başucumda
Yüzlerce binlerce olsaydı
Ellerim, gözlerim
Her güzel şeyi sığırsaydım avuçlarıma.
Dilediğimce gülseydim
Sevseydim içimden taşan sevilere
Hiç bıkmaksızın.
Ölebilsedyim sonra dilediğimce
İnanm,
Koşarak giderdim
Gözüm arkada kalmaksızın...

Piyale GÖNÜLTAS

BİR FARUK ÇAĞLAYAN VARDI

Ayhan HÜNALP

Merzifon'dan öte bir küçük istasyon, bu küçük istasyonda da bir Faruk Çağlayan vardı. Sonra Kuleli Askeri Lisesi. Harp Okulu. Parlak bir öğrencilik hayatı. Ardından Dil Tarih Fakültesinin Türkoloji Enstitüsü. Edebiyat Öğretmeni Teğmen Faruk. Bursa Işıklar'da, Kuleli Askeri Lisesinde öğretmenlik. Faziletkâr Nihal Hanımla evliliği, alabildiğine mutluluğu ve iki kız babası Faruk. Sonra bir mezar taşı. "Burada Yarbay Faruk Çağlayan yatar".

Bütün bunlar bir sanatçının özel hayatı ile ilgili küçük notlardır ve hiç şüphesiz kimseyi ilgilendirmez. Ancak size bu çizgilerle kısaca vermek istediğim Faruk, toplumumuzda ender rastlanan efendilik nüanesi, tevazu örneği bir insandı.

VITA AENİGMA EST

Fincan oyununa benzer
Geçirdiğimiz hayat;
Ya şundadır ya bunda
Kaymakamın kızında...

Evet 23 yıl önce Faruk, bütün gençliğimizi yitirip, koridorlarına gömdüğümüz Fakültenin dersleri arasındaki teneffüslerinde durmadan şiir okurken, arada bir de kendi yazdıklarını okur ve hayatı fincan oyununa benzetirdi.

Daima yenilik peşinde olan güçlü bir sanatçıydı. Klâsik çerçevesi içindeki "Kitap Saati" ne ilk defa müziği geitren kitapları müzikleyerek tanıtan ilk konuşmacıydı ve bunu aralıksız olarak İstanbul Radyosunda 4 yıl yapmıştı. Bakî Süha ile birlikte "Atatürk Şiirleri Antolojisi", Pazar Dergisi'nde "Sorum Söyleyelim" sütunu. Bir yığın gramerimizle ilgili makale. Remzi

Kitabevi tarafından yayınlanan "Türk Grameri" Ve de bunların hepsinin üstünde şimdi ordumuzda görevli olan onbinlerin üstünde Subayımıza Türkçe ve Edebiyat öğretmesi.

Onunla Dil Kurultayının son toplantılarında hep beraberdim. İkimiz de ölümünün yakın olduğunu biliyor, sezinliyor fakat bunları konuşmadan müşterek anılarımızdan söz ediyorduk. "Ayhan" demişti, "Öldükten sonra ruhumun eşim ve çocuklarımla buluşacağımı bilsem ölümü hiç umursamayacağım!"

Sonra bir süre de İstanbul'da Hastane-de Beyazıt Camisinin minarelerine bakarak yattığı 301 numaralı oda. Buradan ötesi nedir ki? Ankaraya dönüş. Yeniden hastane. Yeniden ölüş. Bir bakıma Faruk kurtuldu da. İnsanların anlayışsızlığı, harisliği, umursamazlığı onu hergün kahrediyor. "Allahtan ki ailem çok iyi, yoksa çoktan ölürdüm!" diyip duruyordu. En son kitabı, "Türk Grameri"nin kapağının rengi. Türk Dil Kurumu'nun kitabına benzemiş. Bunun için Kurum Faruğu mahkemeye vermiş. Duruşmalar, Bilirkişiler. Bu arada Dil Tarih Fakültesinin Profesörlerinden Zeynep Korkmaz da kapakların birbirine benzediğine dair rapor vermiş mi? Zavallı Faruk, polis cibinin insan ezdiği ve ezdiği insanı hastaneye götürmediği bir memlekette eserinin kapağı bir başka yayına benzediği için bir ilim üyesinin de aracılığı ile canından bezdiriliyordu. Şimdi Kurumun da, bizim Zeynebin de başı göğe ermiştir. Faruğa, bu yazıyı usulden olmuş, "Nur içinde yat" demek için yazmıştım. Bu arada onu anlayışsızlıklarından ötürü yaşamaktan bezdirenlere de "Rahatladınız mı?" demiş oldum.

ŞAKACIKTAN...

iki Güncecikten aktarmalar...

25/3/Salı.

Bugün ikincidir Raymond Radıquet'nin "İçimizdeki Şeytan"ı okuyorum. Pes vallahi!

30/3/...

Karım kıztıyor bana. Niye? Niyesi var mı; bütün değerli yazarların karıları kocalarına kızar. Omuz silkiyorum. Sol omuzumla tabii, öbürü ağrıyor da..

5/Ekim/Cuma

Sartre demiş ki: "Yaşayan, henüz hayattadır!"

Bunu bir yere, yitirmeyeceğim defterlerden birine aktarmak gerek..

9/11/Salı, evet salı.

Réjouis-toi que le don de la mélodie.. vesaire...

20/...

Sait Faik adına armağanlar veriliyor. Pekli, biz neciyiz? Ha, imdi aklıma geliverdi; birgün Yüksekaldırım'dan inerken, rahmetli, sağ kaldırımdaki borulu gramofona bakıp da: "Be yahu, az daha oyalanırsak vapuru kaçıracağız.." demişti.

31/Aralık/cumartesi.

Je saurais bien rendre ma chanson.. Eski defterleri karıştırıyorum da... The morning slateme est you! O yıllardaki öğretmenlerim amma da adaman anlarım ha... Bana hep 0 vermişler. "0" yani ben!

Kaya BOLTAY ve Nail B. KERİH

Kanca

*Duvarda kırbaç izi
Saklar hıncı ve gerçeği*

*Çocuk yüzlerinde anne gölgeleri
Katılaştır macun cam çerçeveye
Eğer gidilmezse eve*

*Geç kalmalarda yaltaklanma
Karaciğerde sarılık ve yüzde sivilce
Değer bir söz bir sözü
Zamanı gelince*

*İkiletmeden bir sözü yerine getirmek
Esenlik verirse birine ötekini bunaltır
Katar sevinci öfkeye
Unutulur saksısında ıtır*

*Oysa çok söylendi yazılıp çizildi
Yıkıldı baştan yapıldı onarıldı bunca
Küllendi öfke silindi kırbaç izi
Derken bu kaçınılmaz kanca*

Ruşen HAKKI

BİLMEDİKLERİMİZİN BİLDİKLERİ...

SORU : Romancılarımızdan kimleri ve hangi romanları seversiniz ?

Hüseyin KARACA — Bakkal — : Gazetelerdeki pehlivan romanlarını devamlı okurum.

Cem ATAKAN — Öğrenci — : Orhan Kemal, "Baba Evi", "Murtaza".

Leylâ BİROL — Ev Kızı — : Esat Mahmut Karakurt'un bütün romanlarını okudum sayılır. Bir de Kerime Nadir'inkiler, Sonra.. ha, Cronin.

Cuma SATAN — Berber — : Romana momana hareciyacak boş vaktimiz mi var, abi? Tuzu kuruların eğlencesi o. Ben sinemaya giderim pazarları.

Abidin BOYACIOĞLU — İşsiz — : Resimli romanları takip ederim.

Nüşin KURUCU — Tezgâhtar — : Reşat Nuri, Halide Edip, Yaşar Kemal. Ama şu ara tercüme kitaplar okuyorum. Tabii öyle pek ağır olanlarını değil!

Zeki TAN — Öğrenci — : Kafka, Camus, Faulkner.

Mebrure SAPMAZ — Terzi — : Aşk, macera ve heyecan romanları okurum.

Meselâ "Hiçkırık"ın mevzu su hâlâ aktımdadır.

Metin BURGAZLI — Tacir — : Ben Galatasaray Lisesi'nden mezunum. O'nunçin, Fransızca kitapları tercih ederim. Bilhassa Colette'inkileri.

Kadri İŞİK — Boyacı — : Benim okur yazarlığım yoktur.

Nahide YURTSEVER — Kasiyer — : Orhan Kemal, Yaşar Kemal, Bugünlerde "Ortadirek"i okuyorum; çok sevdim. "İnce Memed"i de okuyacağım.

Nazlı TOHUMCU — Dadı — : Roman kim, biz kim, a oğul!

Şefik TOPAĞASI — Garson — : Nizamettin Nazif'in bütün yazdıklarını severek okurum. Bir de Piremehmedoğlu'nunkileri unutamam, Şimdileri, Yeni-İstanbul'daki tefrikaları takip ediyorum.

VE

Turgay GÖNENÇ — Şair, ressam, matematik uzmanı — : Roman diye bir şey yoktur!

İzlediğimiz Sergiler

RUZİN GALATALI

Verimli, çok çalışan bir sanatçımız Ruzin GALATALI; bu yargıya, yıl yıldan daha sıklaşan sergilerinden ötürü varıyoruz. Bu kez de 44 yapıtını sunuyordu, Taksim'deki Şehir Galerisi'nde: Tümü de bizim yersel, ulusal havamızı yansıtan becerikli yakıştırmalar; bir duvar "pano"su olacak nitelikte; ama, bir testiye, bir çanağa bürünmüş...

Cıvı cıvı değil Bn. GALATALI'nın yapıtları; Üzgün, boz, bağına taş basan renklerle, biçimlemelerle süslü, için için ürperen bir Anadolu yansıması... Salt biçim yönünden özendiği öz'süz yapıtırmalar ötesinde, sanatçının, çok bizden öğelerden yararlanması sonu-

cu ortaya kodukları, yadsınmaz bir değer taşıyor. Bu serginin ilginç bir özelliği de şu : GALATALI'nın, "mimarî"ye yanaşabilecek nitelikteki yeteneğini de muştulayışı. Yani, daha önceleri FÜREYA'da gördüğümüz bu olumlu aşama, daha bizden bir sanatçı da ana-yol'a girmiş gibi; gelecek sergilerinde, bu kanımızı saptıyan örneklerin çoğalacağını umuyoruz.

ŞADAN BEZEYİŞ

Kılı kırk yaran sanatçılarımızdan BEZEYİŞ; o da sıkça sergi açıp, tüm vardığı aşamaları tezinden göstermek çabasında, Galerî'deki sergisinden öte 7 ay geçti ya; bu kez, bakıyorsunuz, kimliğini - kişiliğini hiç değiştirmeden, yine de yepyeni 18 yapıtıyla çıkıyor karşımıza... Ne ki, bu arada şuna da değinmek boynumuza borç: Gitgide, bir iri boyut ressamlığı belirleniyor BEZEYİŞ'te; soyut türü yeğlediğinden, elbet, daha da bir kolayına eriyor başarı ortamı. "Leke" düzeni içinde istiflediği devinimli, şaşırtmaz, dupruluğunun gerisinde bir duyarlık gizi de saklıyan tablolarında, sanatçının, daha doğrusu çağdaş bir yaratıcı kişinin iç karmaşasını

görüyor; burdan öte, daha somut verilere ereceğini umup, seviniyorsunuz.

ÇOCUKLAR, ÇOCUKLAR...

Özel İlke Anaokulu'nun gelecekteki sergilerden bir yenisini daha açıldı Beyoğlu'ndaki Şehir Galerisi'nde; yine, yönetici - öğretmen sayın Samiye UMUL'un titiz özeni sonucu...

"Çocuk - çocuk resmi" deyip geçiveririz. Oysa, biçoğunun köşesinde Klee, Miro, Kandinsky, Matisse.. şaka-imzaları oluverse, hiç mi hiç yadırgamayız! Bu tanım, yüce ustaları hafife almak değil elbette; salt, -bırakalım öbür ulusların yetenekli çocuklarını- bizimkilerin bu düzeyde varolabilmelerinin gizi ne? Dinsel yobazlıkla iğdiş

edilmiş bir sanat türünün yepyeni fışkınları bunlar. Ne ki, tüm küflü yasaları, sanata hayinlik etmiş yargıları hiçe sayarak, püskürüyorlar al'lı, yeşil'i, turuncu'lu, apak çağdaşlığımızı.. Sıkıysa önle bakalım! Belirli eğitimden geçmiş, bilinçli ressamlarımızın doğal direnişlerinin yanı sıra, bu güzelim "çocuk-çocuk"un da rasgele başarılarını, güzelden yana oluşlarını anmak çok sevindirici: Bir Hasan KAPTAN'ın, bir İdil BİRET'in, Suna KAN'ın, Ayşegül SARICA'nın, Bedri BAYKAM'ın ipişil geliştikleri yolların yolcusu Arzu AKSÜT'e, Ozan AKTAN'a, Orhan ÖCAL'a, Yonca SARAÇOĞLU'ya, Murat TUNALI'ya, Uğur UÇAN-OK'a, Engin ALTINEL'e, Suzan BARWICK'a da gülegüle..

Özel İlke Anaokulu'nun sergisinde Samiye Umul, Hasan Kavrak, Metin Eloğlu.

Bir Soru:

Delikli Şiir

Cep delik, cepken delik,
Yen delik, kaftan delik,
Dm delik, mintan delik;

Kevgir misin be kardeşlik
Orhan Veli

Şairin kendi elyazısıyla..

VE...

VARLIK yayınları arasında çıkan
"BÜTÜN ŞİİRLERİ"nden :

CEP DELİK, CEPKEN DELİK,
KOL DELİK, MİNTAN DELİK,
YEN DELİK, KAFTAN DELİK;
KEVGİR MISIN BE KARDEŞLİK!

Hangisi Doğru ?

Fahri Aksoy, Orhan Veli ile...

NE DEMİŞLER NELER DEMEMİŞLER...

6. sayfadan larla...". "Adım adım adımları; kaldırım kaldırım kaldırımları..." Orhan Veli'de bu gibi oyunlar yoktur. Onun şiirini kulağımızla değil, ancak kafamızla anlayabilirsiniz. Yahya Kemal'in, Nâzım Hikmet'in şiirlerini dinlerken dalsanız da olur. Onlardaki ses, gürültü size gene de işler; Orhan Veli'nin şiirini dinlerken dalmaya gelmez. Birşey anlayamazsınız. Bir zevk alamazsınız.

SAİT FAİK

Bana soruyor:
— Balıkların yüreği var mıdır?
Sabahattin'in motorundayız; çaparımızda sopa gibi kolyozlar..
— Olmaz olur mu?
— Yoktur işte!
— Yüreksiz yaşanır mı?
— Bizim bildiğimiz manâda değildir onların kalbi.
Kolyozlar sandalın döşemelerini dövüyor. Ben onu alaya alıyorum, balıkların al kanını gösterip:
— Bu kan nereden çıkar öyleyse ?
— Sen lâkırdıdan anlamazsın ki, diyor.

Birkaç gün sonra Haşet kitabevinde bir ansiklopedinin balıklar hakkındaki bir forması elime geçiyor. Daha ilk sayırlarda, balıkların kan devarını sisteminin bizimki gibi olmadığını, yalnız sıryanların yahut veridlerin girip çıktığı iki hücreli bir kalpleri olduğunu öğreniyorum.

O, Boğaz'ın akıntılarını, balıkların yüreğini, ağların boyasını, yemlerin koyu balıkcı ağzıyla isimlerini, neleri bilmiyor yahu...

MELİH CEVDET ANDAY

O olsa, günüyle, saatiyle söylerdi; tanışmamız galiba 1931 yılına düşer. Liseyi bir mektepte okuduk. Benden bir sınıf yukarıdaydı. Kimi derste kaçır, demiryoluna iner, ahşap istasyon binasında, şiirden, tiyatrodan konuşurduk. "Sesimiz" adındaki okur dergisine yazılar yazardık. Delikanlılığımızın hemen en güzel günleri bir arada geçti. (...) Son yıllarda hayat bizi eskisi gibi bir arada tutmadı. Aylarca birbirimizi görmediğimiz oluyordu. Bende de suç yoktu, onda da.. Onun ne düşündüğünü bilmem; beni aramazsa, kızar üzülürdüm. Kafa tutmalarım çok birikirse, bir gün sabahtan evime gelir, akşamlara kadar otururdu. Uzaklarda olduğumuz zamanlar bile, birçok işler onunla bizi omuz omuza, yanyana getirirdi. Muhabbetimiz suluca değildi. Didiştiğimiz çok olmuştur. Darılsak da çabuk geçerdi. Hiç kinci değildi. Gidişatın ikide bir üçümüzü bir araya getirmesinden, ne bileyim, bir kader cilvesi bulur, bundan hoşlanırdı.

MISSURI lokantasının demirbaş müşterilerinden biri

"Onu Ankara'dayken meyhanede, yolda, çarşıda görüyordum. İyi tanıştığımızdan, her karşılaşmamızda hiç olmazsa bir selâmlaşır geçerdik. Hak-

kında bir sürü ileri - geri dedikodular işliyor; bunun için, ona yakınlaşmaktan çekiniyordum. Geçen yıl Kızılay'da rastlaştık. Ben başımı öne eğdim, selâm vermekten korktuğumdan.. Dönüp, arkasından baktığımda, bir bakkala girdiğini gördüm. Elinde iki yumurtayla çıktı. Ve yol ortasında yumurtaları kırıp, içiverdi! Karakış ayazında, üstünde ne palto, ne pardesü vardı. Bir cigara yakıp, ellerini pantolon ceplerine soktu, yürüdü gitti Sakarya caddesine doğru.. O günkü yersiz ürkekliğimden öylesine pişman oldum ki sonradan; ölüm haberini duyunca, bir çocuk gibi hüngür hüngür ağladım. Kendimi hâlâ affedemiyorum."

SABAHATTİN EYÜBOĞLU

Türlü hallere düşer, zevksizliğe düşmezdi O. Veli. Oturduğu yeri, giydiği gömleği, söylediği türküyü, kullandığı kelimeyi bir hoş ederdi. Nefesinin değdiği yerde bayağılık zor tutunurdu. Belki bana öyle geliyor derdim ilk zamanlar, her haline dostluğumuz bir başka lezzet katıyor sanırdım. Sonra baktım her tanyan buna benzer şeyler söylüyor. Şiirini yadırgayanlar bile, onu tanıdılar mı, duraklıyor, ucuz bir oyun sandıkları sözlerin arkasındaki insanı târife çalışırken, bir çeşit kibarlık, asillik, incelik gibi vasıflara başvuruyorlardı. ... Yalnız şiirseverliğin değil, din, vatan, millet ve insanseverliğin sahtesine, ucuzuna; pervasız, amansız bir karşınması vardı Orhan Veli'nin. Hiçbir şey pahasına olmayan,

her türlü severliğin, hele "hal-ka talkın, kendine salkım" edebiyatının kıyasıyla peşine düşerdi. Sahte ciddiliğe öyle candan düşmandı ki, sahte ciddilere inat, en ciddi işlerini şakadılmış gibi yapardı. Dünyayı, insanları, türkülerini ölesiye sevdiği ânlarda bile sever görünmezdi. Sevdiğini sevmeye kimseyi zorlamaz, hele kendi derdini kimseye dert etmezdi. A-lır başını giderdi sakılınca, tadına doyumadan. Dünyadan gidişi de öyle oldu...

CAHİT SİTKİ TARANCI

...Fitri bir saygısı vardı. Zaten Orhan Veli, günümüzde sayısı gittikçe azalan az bulunur saygılı adamlardan biriydi. Hiçbir rakı sofrasında, bir şiiri münakaşasında muhatabını küçümsemek gibi bir küçüklüğe düştüğünü görmedim. Şairliğine olduğu kadar, bu kâmil insan tarafına da hayrandım.

Orhancığının meziyetleri bundan ibaret değil. O, aynı zamanda cesur bir şairdi; cesur ve namuslu! Hak bellediği bir şeyi savunmakta asla tereddüt etmez; şiirlerinde, nesirlerinde olsun, içinde bulunduğu topluma hizmet için çarpınırdı. Bunu da, elinden geldiği kadar yaptığına YAPRAK gazetesinin yarım kalan koleksiyonu ispat etmeğe kâfidir.

Orhan Veli, ölümlüyle, şimdikiye kadar ciddiye alınmayan Yeni Türk Şiiri'ni ciddiye aldırdı; bu şiire saygı ve sevgi gösterilmesi lüzumunu bütün halk tabakalarına kabul ettirdi. Orhan'ın ölümünden sonra, ama onun sayesinde, yeni türk

KİTAPLAR □ Etem OLGUNIL □ DERGİLER

KÖROĞLU / Mehmet SEYDA / Öykü - Destan / Altın Kitaplar / İst.

Köroğlu'yu bilmeyenimiz mi var! Bu gözüpük, halktan, hak-tan yana, sözde dediği dedik yoz kişilere başkaldıran; ayrıca ozanlığıyla da şiirimize tad, eylem gücü katmış bu "mit"sel varlığın başkaldırış nedenleri türlü açılardan, türlü "meşrep"lerde yorumlandı ya, biz yine elimizdeki betiğe, onun öyküsel değerlendirilmesine, tanımına dönelim...

SEYDA, ayakları yeryüzüne iyice basık, başında kavak-yelleri esmiyen, belirgin "tıynet"te bir **KÖROĞLU**'yu anlatıyor, saptıyor 282 sayfa boyunca. Bu arada şuna da değinelim; çoğu kez, yapıtım daha da renkli, devinimli kolabilmek için türlü "aktarma"lardan yararlanmış yazar. Bir bakıma, zorunlu bir tutum bu ve de "destan"ın öz-çizgi"sine hiç aykırı düşmüyor. Ne ki, bir sapa tutumuna da değinmek zorundayız yazarın: Köroğlu'nun gerçek kimliği, yaşamışlığı üstüne belgelere değinilmemiş betikte; İSA'mısı bir giz içinde sunuluyor **KÖROĞLU**! Giderek, önsöz'de şu kuşkularla özetleniyor "kahraman": "Köroğlu'ya Özbekler, Azerbaycan'lılar, Tatar'lar, İran'lı-

lar, Ermeni'ler de sahip çıkmıştır. Söylentilere göre, bir kervan soyguncusudur o; yani düpedüz "eşkiya"dır. Ve bu acabalar sürüp gidiyor: Acaba Çam libel'de gerçekten otağını kurmuş mudur? Bolu Beyi ile gerçekten dalaşmış mıdır? Yoksa, o dönemin yasalarınca kaçak bir haydut mudur? Sözkonusu kişinin bu somut yönlerine değinen bilgiler verilmiyor. Şunca şiiri dillere destan olmuş bir ozan - yiğit'in kişiliği gölgede kalveriyor.. Sayın **SEYDA**'dan belgesel bir yapıt belemek ağgözlülük olur elbette; çalışma, verim alanının çarprazında bir yöntem o..

MEKTUPLAR / Maxim KORKY / Ararat Yayınevi / İst.

Aleksey Peşkov, yani **MAKSİM GORKİ**; 1868'de doğup 1936'da ölmüş; biliyorsunuz.. Bu süre içinde alabildiğine baskılar, tutuklanmalar, siyasal girişimlerinden ötürü çetrefil dönemler, ille de yazıneri olma tutkusu, "devrim" eşliğinde Lenin'le yakınlıkları... Bu kargaşalı yaşam düzeyinde yine de o eğilmez kişiliğini koruyabilmiş, inançlarından zırnık sapmamış bir sanatçı **GORKİ**. Adımı yukarıda andığımız betik, tüm "mektup"larını kapsayamaz elbette.. Ne ki, en ilginçle-

U. Moral - M. Hacıoğlu'nun Sergisinde.

ri derlenilmiş: Tolstoy, Çekhof, Bunin, Şalyapın, vb. Kendi ulusundan olmyan sanatçılara yazdıkları da, onun düşünceleri, "merhaba"lara saygısı bakımından önemli birer belge. Diyelim; J. B. Shaw'a, H. G. Wells'e, K. Hamsun'a, U. Sinclair'e, S. Zweig'a, R. Rolland'a yazdıkları, - Çoğu tartışma niteliğinde bile olsa - türlü yönlerden ilginç. Bakın bir örnek; şöyle diyor L. Tolstoy'a, Moskova'dan yazdığı 25 nisan 1889'da:

"Lev Nikolayeviç, Seni Yasnaya Polyana ve Moskova'da aradım. Rahatsız olduğun için beni kabul edemeyeceğini söylediler. Böylece, sana mektup yazmaya karar verdim. Gryazi-Tsaritayn demiryolunda çalışanların birçoğu - bu mektubun yazarı da dahil - kırlarda yaşamak fikrini benimsemiş durumdalar. Yani, kendi hesaplarına, bağımsız olarak çiftçilik yapmak istiyorlar. Ama herbirimiz, ayda ancak 30 ruble kazanabildiğimizden ve kişisel arttırmalarımız pek az olduğundan, bir çiftlik çalıştırmaya başlayabilmek için, çok uzun süre gerektiğinden... İşte bu sebeple, senden yardım istemeye karar verdik. Denildiğine göre, elinde bihayli işlenmemiş toprağın var. Biz senden bu toprakların bir parçasını vermeni istiyoruz. Bu yardımının yanında, senin fikri desteklemene, akıl vermene, teklifler yapmana da ihtiyacımız var."

Aradan elifi elifine 80 yıl geçmiş; **GORKİ** de, **TOLSTOY** da yitmişler şu acundan. Rusya yeni bir düzene ermiş. Eh, bu süre içinde, Gorki'nin üstasından dilediği şu minicik dilek gerçekleşti mi dersiniz ?

ALTIN MISRALAR / Ümit MORAL - Muammer HACIOĞLU / Şiirler / İst.

İki genççik ozanın ortaklaşa düzenledikleri bir betik bu,

Şiirlerini geçenlerde **ŞEHİR GALERİSİ**'nde de sergilediler. Onca resmin yanıbaşında şiir yazgısı güme gidiyor elbet; ama ilk yapıtlarını topluca sundukları betiği alıcı gözle okuyunca, daha bir işiyor yetenekleri, "iyiniyet"leri..

Ümit MORAL, öyküsel bir tutumu yeğlemiş; salt bu nedenle, ışıltılı dizeleri gereğince değerlenemiyor. Oysa, "Yeni-den", "Fakirin Bilmecesi", "Gerçek" gibi şiirlerindeki anlatım bütünlüğü, ozan kişiliğini hemeninden saptıyor **MORAL**'ın.

Muammer HACIOĞLU da öyle; şiiri gerçekten şiir yapan öğeleri seçip benimsediği ölçüde; "Albatros"dan, "Gözlerin Şiir Gibi"den, "Çilli Kız"dan, "Unutulmuşum"dan çok daha başaşanlı örnekler verebilir elbet..

MAY / Ayık Yazın Dergisi

MAY alışkın olduğumuz dergilerden değil. Niyesini de şöyle sıralayalım: Yazarlarında bir kenetlenme yok; apayrı kuşakları eşdeğerde sunmak çabası olumsuz bir etki yapıyor okurda.. Derginin dörtte üçünü kendi yayımlarının duyurusuna ayırıyor; ki, bu tutum ilân - reklam niteliğinde bir duyuru öğesi olduğunu saptıyor. Yani tutarlı bir sanat-düşün dergisi değil **MAY**; katlanıp cebe sığacak bir **AFİŞ**! - Yoksa, 25 kuruşa dergi mi yazar, a birader? -

16 sayfalık dergiyi baştan sona gözden geçirince, ister istemez, şu kaniya varıyorsunuz: Olağan yöresinden, yakınlarından edindiği birkaç şiir ve düzyazıyla süslenen bir kabarık ellân.. Ama bir de şu işgüzarlığı var ki, tedirgin ediyor kişiyi: Dedikodu "kıvam"ında eleştiriler.. Bu değinmelere güceneceğini sanmıyoruz yöneticilerinin; dilediğimiz, gerçek bir sanat - düşün dergisi örneği olarak görebilmek **MAY**'ı, elbette!

şiiri memleketimize gerçekten maloldu.

Bir Anı: FAHİR AKSOY

"Orhan Veli'nin **YAPRAK** dergisini en zor koşullar, en dar olanaklar içinde çıkarmak için nasıl çırpındığını çok ya-

Fahir Aksoy'un çizgiyle Orhan Veli

kından izlemiştir. Derginin çıkacağı günler matbaadan ayrılmaz, herşeyi unuttur, o soğukkanlı adam heyecandan tiritir titireddi. Birgün, dergi ile ilgili bir noksanlıktan ötürü, emniyet müdürlüğüne çağrı-

tuştı. O, Oktay Rifat, ben.. ücümüz gittik, Müdüriyet kapısında beklerken, Nizamettin Nazif geldi ve ne aradığımızı sordu. Durum anlatıldı. Bunun üzerine; "Şairler kapıda bekletilmez!" diye bir nara atarak, hepimizi içeriye iteler gibi soktu. Gürleyen bir sesle:

— Müdür bey, müdür bey! Türk şiirinin bu mümtaz simaları, kapılarda, suçlular gibi bekletilir mi? Onların odanızda buldukları şu ân, sizler için en şerefli ândır..

Hepimizi koltuklara oturttu, kahve ısmarlattı. Ve yeni Türk şiiri üzerine "esasl" bir konferans verdikten sonra, hepimize birer şiir okuttu; müdür dahil! O da Mehmet Âkif'den okudu. Sonra bize dönerek:

— Müdür bey, eski tamdıklarımızdır; iyi adamdır, şairlere bayılır; siz hiç merak etmeyin, işinizi hallolmuş bitin, daha fazla da beklemeyin, böyle yerlerde sizler sıkılırsınız..

Kapıya kadar uğurlandık. Böylece, emniyet md. nün odasındaki "matine" son bulmuş, dergideki noksanlık sorunu da kendiliğinden halledilmişti!

UZAY ÇAĞINDA BİR SAVAŞ ERI

7. sayfadan

çekmiş, yenisini yazmış, 77 sayfalık kitabını yayınlamış. Bostancı'da Suavi Koçer'in küçük bodrum katında, az ışıkta, eski tablolar, seramik panolar, uydular, katedral, çağrışımlar içinde Macera'sını yazmış şair: "Ahp başımı giderim, kayalar başıma yastık olur / Bir güzele vurulmuş gönül, / Romantik aşkları sevmem / Kanımla yazmışım / Ressamın fırçasından damlayan renklerin abengidir / Şairin göz yaşları kelimeler." Koçer, uzayla yakından ilgili ve uçmakla: "Ciddir, perüdü / Devlet için tehlikelüdür / Vurun başın kâflerin / Urun kellesin yezidin / Emri üzre, fermanı padişahi / Yerine getirildi / Uçurdular kellesin uçan adamın" -Hezarüfen-

dü-Ahmet Efendü-

Şair, tarih öncesinden alıyor, uzay çağına dek dünyamızın ve yaşamın serüvenini söylüyor: "Yosunlu yeşilden kanlı toprağa / Göç bûşlar / Yosunlu sulardan çıkar / Denizden karaya akın / Kayadan kayaya yankılarının sesi ejderhamın / Uzanır yaslanır toprağın yüzüne." Saman Yolu'nu 1945'de yazmış: "Ben aya giden yolun yolcusuyum / Haber veriyorum size gâipten / Merhâmet türküsüyle köprü kurmuş / Hayalim.." Alın yazısı öyle: "Alev alev yanıyor alnımın ortasında / hâlâ bu eski masal, eski hâtırâ." İşte kafa tası: "Yerli yerinde durur kafa tasında / İç içe geçmiş dünyalar ortasında / Yüzüyor gemi." Veli deli'ye ne dersiniz: "Kimi zaman ip üstünde / Kimi zaman şişede / Balık oldu / "Veli oldu deli oldu" / Kimi zaman sarhoştur / Kimi zaman a-

yık / Döndü dolaştı çevreyi gün ortasında / Sonra bulut oldu / Sonra uyudu uyanırdı han odasında." "Yolcu'dan: "Ben bir yolcuymuz feza'ya doğru / Feza güneşi üstünde aklım durur / Hayalim hayaline vurur / Seni dile getirmek isterim / Ey uluların ulusu / Dilim tutulur / Pashı bacak kımında uyur."

Gök kuşları uçup gitmiş / Yıldızlardan yıldızlara diyen yılların şairi Suavi Koçer, kendi çile doğrultusunda direniyor ve şair olmak, şair kalmak için kendince, güç bir savaş veriyor. Tenha Erenköy yollarında, gecenin bir vakti, cesaretini, çabasını övüyor, köşklere, bakımlı bahçelere, yeni yapıları karşı kitabındaki son şiiri okuyoruz: "Bir kitabeyi sengi mezar / Yolu bir az dur / Beni oku ve unut / Düşün yer yüzünü dolduran insan kalabalıklarını"

haberler *Olajlar*

Gelecek sayımızda çok ilginç bir konuşma'sını bulacağımız FAHİR AKSOY'un son yapıtlarından derlenmiş resim sergisi, 3 Kasım 1969 günü, saat 18'de Türk - Alman Kültür Merkezi Galerisi'nde açılıyor.

Sergi, 15 Kasım'a değin sürecek.

Adresi şöyle : Müeyyet İşhanı, Tünel - İST.

Ressam Ali Demir, 17'nci açılış sergisini yine Beyoğlu kaldırımlarında 1 - 15 ekim'de açtı. Sanatçının 18 aralık'ta Beyoğlu Şehir Galerisi'nde bir sergisi daha var. Ünlü bildirilerinden üçüncüsünü bu sergisine yetiştirecek.

Nuşin Kavukçuoğlu, Sevgi Balın Arısan, İtir Gürdemirel, Ayşem Ülper ve Halit Çelikoğlu'nun katıldıkları kitap, şiir ve desen sergisi 18 ekim'de Düzce Halk Eğ. Merkezi'nde açıldı.

Şair arkadaşımız Yüksel Yazıcı, şiir sergisini 3 Kasım pazartesi günü Beyoğlu Şehir Galerisi'nde açacak.

Şişli'de yeni açılan Kulüp Bellot, 19 ekim pazar gecesi sanatçılara bir kokteyl verdi. Yüksel Yazıcı'nın yönetiminde Bellot, çarşamba ve pazar günleri yarışmalı şiir matinelere düzenliyecek.

CELÂL
ARABACIOĞLU

NİSAN YAĞMURU

— Şiirler —

5 Lira

Güney Yayınları : 2

bütün
tasarruflarınız
için

HER YERDE HER ZAMAN
TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ZİRAAT BANKASI

Güney 29

Basın — 61022 — A 21609

aşkmıydı o
ümit yaşar

Ak akçe
AKBANK'ta artar

Güney 30

güney güney güney güney güney gün

Sahibi ve Sorumlu Yönetmeni: ATIF ÖZBİLEN — Yazışma ve Posta Havalesi: Atif Özbilen, P.K. 1353 İstanbul — İdare yeri: İstiklal Cad. 465/78 Beyoğlu — Basıldığı yer: Halk Matbaası, Tel. 22 19 98 — Abone: yıllık 24, altı aylık 15 TL. Gönderilen yan ve resimler geri verilmez. "Güney" adı sızdırılmadıkça aktarma yapılamaz.